

Filozofická fakulta Univerzity Karlovy
Katedra pomocných věd historických a archivního studia

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Sergey Volkov

Česko a Rusko: společné kořeny, různé větve. Vybrané
aspekty česko – ruského genealogického výzkumu

Czechia und Russia: common origins, different branches.
Selected problems of czech – russian research

2023

Vedoucí: PhDr. Klára Woitschová, Ph.D.

Poděkování

Rád bych zde poděkoval vedoucí bakalářské práce paní PhDr. Kláře Woitschové, Ph.D. za odborné vedení, podnětné a cenné rady a čas, který mi věnovala.

Taktéž bych chtěl poděkovat panu Jiří Daňhelovi za ochotu a pomoc při získání potřebných informací a podkladů.

Rovněž děkuji paní Idě S., pánům Olegu F. a Vitaliji D. za možnost zveřejnit výsledky pátrání po jejich příbuzných.

V neposlední řadě také děkuji všem účastníkům dotazníkového šetření, kteří se ho zúčastnili, a tím mi pomohli v průzkumu v praktické části práce.

Poděkování patří samozřejmě mé manželce Valeriyi za pomoc a podporu.

Čestné prohlášení

Odevzdáním této bakalářské práce prohlašuji, že jsem ji vypracoval pod vedením vedoucí práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále potvrzují, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze 17. srpna 2023

Abstrakt

Tato práce se zaměří na porovnání principů a zásad genealogického bádání v České republice a v Rusku¹. V první části práce bude věnována pozornost teoretickým východiskům genealogického výzkumu, budou sledovány podobnosti i odlišnosti pramenných možností, institucionálního zaštitění podobného výzkumu. Ve druhé, praktické, části budou popsány tři konkrétní kauzy hledání příbuzných v případě, když Čech má ruské (respektive ukrajinské či běloruské) předky, nebo opačně – Rus má své kořeny v České republice.

Klíčová slova

Genealogie, rodopis, rodokmen, matriky, sčítání lidí, soupis obyvatelstva.

Abstract

This thesis will focus on comparing the principles of genealogical research in the Czech Republic and in Russia. In the first part of the thesis, attention will be paid to the theoretical starting points of genealogical research, the similarities and differences of source possibilities, institutional patronage of similar research will be observed. In the second, practical part, three specific cases of searching for relatives will be described in the case when a Czech has Russian (respectively Ukrainian or Belarusian) ancestors, or vice versa – a Russian has his roots in the Czech Republic.

Keywords

Genealogy, family history, family tree, parish register, vital records, census.

---

¹ Myslí se tím teritorium bývalého Ruského impéria. Autor nepodporuje politiku Ruské federace.

Obsah

1. Úvod.....	7
2. Genealogické prameny a jejich klasifikace	8
3. Písemné prameny	9
3.1. Matriky.....	9
3.1.1. Základní popis.....	9
3.1.2. Vývoj matrik v Česku	9
3.1.3. Dostupnost českých matrik	11
3.1.4. Vývoj pravoslavných matrik v Rusku	12
3.1.5. Matriky ostatních konfesí v Rusku	14
3.1.6. Dostupnost matrik a knih ZAGS v Rusku	14
3.2. Prameny hromadné povahy	15
3.2.1. Soupis poddaných podle víry.....	16
3.2.2. Zpovědní seznamy v Česku	16
3.2.3. Zpovědní seznamy v Rusku.....	18
3.2.4. Soupisy židovských rodin.....	19
3.2.5. Konskripce obyvatelstva v Česku.....	20
3.2.6. První všeobecné sčítání obyvatelstva Ruského impéria roku 1897.....	21
3.3. Dáňová evidence.....	22
3.3.1. Gruntovní a pozemkové knihy.....	22
3.3.2. Berní rula	23
3.3.3. Lánové rejstříky	23
3.3.4. Tereziánský katastr	24
3.3.5. Karolínský katastr	24
3.3.6. Josefínský katastr (1785)	25
3.3.7. Stabilní katastr	25
3.3.8. Písařské knihy a Knihy soupisů v Rusku.....	25
3.3.9. Revizní zprávy	26
3.3.10. Rodinné seznamy v Rusku.....	27
3.4. Přesídlenci a dokumenty s nimi spojené.....	27
3.4.1. Volyňští Češi.....	28
3.4.2. Sibiřani, volní a nevolní.....	29
4. Písemné a jiné genealogické prameny 20. století	31
4.1. První a druhá světové války.....	31
4.1.1. Českoslovenští účastníci 1. a 2. světových válek	31
4.1.2. Ruští účastníci 1. světové války.....	31

4.1.3. Ruská emigrace	33
4.1.4. Sovětští veteráni 2. světových válek	33
4.2. Materiály represí	34
4.2.1. Čeští Němci	34
4.2.2. Represe v SSSR	35
4.2.3. Represe v Československu	35
5. Genealogické kauzy	36
5.1. Tajemství Královského lesu	36
5.2. Czechcagoans	38
5.3. Akilina nebo Pantělejmon?	39
6. Seznam pramenů a literatury	41

1. Úvod

V poslední době roste zájem o život předků a genealogické bádání si tak získává u nejširší veřejnosti velkou oblibu. V České republice je vydáno několik příruček pro genealogy. Můžeme uvést například práce Kristoslava Říčaře [1, 2] nebo soubor přednášek pod redakcí Boleslava Lutonského [3], vydaný Českou genealogickou a heraldickou společností [4]. Z novější literatury uvedeme příručky profesorky Marečkové [5] a Josefa Peterky [6], a také práci Blanky Lednické [7]. Česká genealogická a heraldická společnost vydala několik učebnic a slovníků [8] a vydává časopis [9]. Tato díla mají různý obsah a kvalitu. Zpravidla neobsahují informace, jak hledat v zahraničí. Většina rodin zůstávala po staletí usazena na území jednoho státu, jiné však z nejrůznějších důvodů překročily hranice a usadily se mimo svou původní vlast. Hledání rodových kořenů má v takovém případě svá specifika. Tato práce se zaměří na porovnání principů a zásad genealogického bádání v České republice a v Rusku. V první části práce bude věnována pozornost teoretickým východiskům genealogické rešerše, budou sledovány podobnosti i odlišnosti pramenných možností, institucionálního zaštitění podobného výzkumu. Ve druhé, praktické, části bude popsáno několik konkrétních kauz sestavování rodokmenů (a vůbec hledání příbuzných) v případě, když Čech má ruské (respektive ukrajinské či běloruské) předky, nebo opačně – Rus má své kořeny v České republice. Většina lidí nemá mezi předky panovníky nebo šlechtice, a proto tato práce bude zaměřená na občanskou genealogii. Do ní patří obyvatelé měst i venkova, a to jak svobodní, tak i poddaní [2, s. 16].

2. Genealogické prameny a jejich klasifikace

Pátráme-li po osudech jednotlivce, rodiny nebo rodu, můžeme dojít k názoru, že v určitém okamžiku se nám takřka vše, co bylo spjato s objektem našeho zájmu, stává pramenem.

Genealogické prameny lze rozdělit do tří skupin:

- ústní tradice
- hmotné
- písemné [10, s. 213].

Pro účely genealogického bádání mají význam vyprávění pamětníků o určitých osobách a událostech, která mohou pomoci při orientování se v dalších pramenů, zejména v tom, kde je hledat. Ale je třeba brát v úvahu subjektivní charakter ústního podání a často jeho pochybenost [10, s. 213].

Do skupiny pramenů hmotné povahy patří náhrobky, pamětní desky, sochy, a můžeme sem zahrnout veškeré hmotné předměty, týkající se určité osoby nebo rodiny, například fotografie nebo obrazy [10, s. 219].

Písemné prameny jsou hlavním a velmi rozsáhlým typem pramenů, a proto v následujících kapitolách uvedeme jen ty základní.

3. Písemné prameny

3.1. Matriky

3.1.1. Základní popis

Matriční knihy jsou jednoznačně primárním zdrojem všech genealogů. Matrika je úřední kniha, do které byla za určitým cílem zapisována jména osob s evidenčními údaji příslušné instituce. Nej delší tradici mají matriky církevní [2, s. 21]. Poskytují údaje dokazující existenci jedince, tj. jeho narození, sňatek a úmrtí. Díky nim je možné vytvořit základní obraz života našich předků: jejich životopisná data, povolání, společenské postavení, příčinu úmrtí a mnoho dalšího. Jak ukazují ve svých pracích Kristoslav Řičař [2, s. 22], Karel Doskočil [11, s. 42] a Josef Peterka [6, s. 40] Pařížský koncil v roce 1212 stanovil povinnost vést matriky, které měly obsahovat data narození či křtu a den úmrtí. Nejstarší dochované matriky ve Francii pochází z 14. století [12]. Zásadní směrnice o provádění a vedení matrik křtů a svateb ustanovil až koncil tridentský v roce 1563 [2, s. 22].

3.1.2. Vývoj matrik v Česku

Nejstarší matriky, zachované na českém území, pochází z 1. poloviny 16. století a byly původně vedeny jako matriky protestantské. To jsou matriky z Jáchymova – sňatků od roku 1531 a křestní od roku 1546. Z druhé poloviny 16. století se zachovaly některé utrakvistické matriky, např. matrika ze Slaného z r. 1556, z Kutné Hory z 1571 a z Prahy z roku 1584 [2, s. 22]. Všeobecné vedení matrik v českých zemích nařízeno teprve olomouckou synodou r. 1591 a pražskou synodou v roce 1605 [13, s. 42]. Římský rituál roku 1614 přidává ke dvěma knihám, předepsaným koncilem tridentským, knihu zemřelých [11, s. 42]. Po roce 1620 matriky byly vedeny jen na katolických farách. Matriky byly zakládány jako nové knihy, ale někde bylo pokračováno ve starých utrakvistických zápisech. Třicetiletá válka a rušení mnohých farností, jakož i nedostatek katolických kněží, znamenaly zničení mnohých matrik. Období po Bílé hoře 1620–1650 mnohdy představuje práh zjistitelnosti osobních údajů o předcích z matrik [2, s. 22].

V letech 1650–1784 se projevuje výhradní vliv katolické církve, což se odráží zejména v církevním zaměření obsahu zápisů. Místo příslušné události – narození, svatby, úmrtí, bylo označováno dle farnosti, a ne příslušností do patrimoniální správy panství. Zápisy prováděl farář, nebo kantor, který byl správcem kůru, kostelník, neb jiná osoba [2, s. 23]. Římský rituál zaváděl

určité formuláře zápisů [11, s. 42]. Skutečností však zůstávalo, že vedení matrik bylo nejednotné [11, s. 44].

Další období – od 80. let 18. století – je charakterizované vlivem státu, zejména v obsahu a formě zápisů. Zápisy neměly totiž sloužit jen potřebám církve, ale i potřebám státu. Matriční zápisy byly využívány k sestavování seznamů vojenských, občansko-evidenčních a mnohdy i hospodářských. Matriky vedly fary a dozor byl prováděn jak církevními, tak i státními orgány [11, s. 44].

Pro vnější vzhled matrik měl největší význam dvorský dekret ze 6. října 1770, jímž byly v celé monarchii nařizeny nové matriční formuláře, nahrazující větný zápis zápisem do rubrik [13, s. 46–47]. 19. ledna 1771 byl zaveden bezplatný zápis křtů, sňatků a pohřbů, zavedena pevná příjmení a současně i čísla popisná na domech. 1. května 1781 byly matriky uznány jako veřejné listiny [11, s. 45]. 20. února 1784 byl vydán matriční patent (Stolpatent), jímž se zaváděl nový důkladnější formulář matričního zápisu, který platil s určitými úpravami až do roku 1949. Byly zavedeny jednotné rubriky. V matrikách narozených to byly: den narození a křtu, jméno kněze, jméno dítěte, rodiče, kmotři, vyznání, místo narození a číslo domu; v matrikách oddací: den sňatku, jméno oddávajícího, jména snoubenců a svědků, vyznání, místo sňatku a číslo domu; v matrikách úmrtí: datum úmrtí/pohřbu, jméno pohřbívajícího, zaopatření, jméno zemřelého, vyznání, hřbitov, místo úmrtí a číslo domu, věk zemřelého [11, s. 45–46]. Nařízením z 3. ledna 1790 byly zavedeny abecední indexy, které potom (3. 6. 1802) byly rozšířeny i na starší matriky [11, s. 47].

Dvorským dekretem z 19. července 1784 byla pro každou obec zavedena zvláštní matrika, či její oddíl. Od r. 1792 se užívala foliace jako ochrana před zneužitím. Za účelem zamezení ztrát se od roku 1799 vedly ve všech zemích monarchie matriční duplikáty [11, s. 48].

Pro genealoga je důležitým nařízením z 1. května 1794, dle kterého duchovní mají poznamenávat v oddacích a křestních zápisech vedle jména nevěsty či matky název panství a místa, odkud pochází, včetně čísla domu, a jména její rodičů [11, s. 47].

Vydáním tolerančního patentu 13. října 1781 byly povoleny nekatolické církve: Evangelická církev luterského vyznání, Evangelická církev helvétského-reformovaného vyznání, Církev řecko-východní a náboženské obce židovské. Oficiální registraci nekatolíků nicméně nadále vedli katoličtí faráři. Proto jsou v matrikách z 2. poloviny 18. století dva sloupce pro náboženství, a to katolické a protestantské. Až v roce 1829 byl matrikám luterského a helvétského vyznání přiznán charakter veřejných listin, ale stále pod dohledem katolických farářů. Teprve r. 1866 byly evangelické matriky uznány za právoplatné veřejné listiny. Od tohoto roku začaly okresní úřady a magistráty vést matriky pro osoby bez vyznání. Další církve

jako Církev starokatolická od roku 1877, Jednota bratrská od roku 1880 a Církev pravoslavná si vedly své matriky. Menší protestantské církve jako Církev bratrská, Bratrská jednota baptistů, Církev metodistická vedly sice svoje matrikové záznamy, ty však nemají ráz veřejné listiny. Židovské matriky byly od r. 1766 vedeny místním nebo nejbližším rabínem a od r. 1797 pak zvláštním přísazným matrikářem pod dozorem katolických farářů. Pro stálé potíže s židovskými jmény bylo r. 1787 nařízeno, aby každý židovský obyvatel si zvolil stálé rodové jméno. Podle nich pak měly být vedeny německé matriky. Proto Židé mají hojně německá jména. Vojenské matriky vedené u příslušných vojenských duchovních úřadů jsou zachovány v ojedinělých případech již ze 17. století [2, s. 25–26].

Roku 1868 byly povoleny civilní sňatky a v té souvislosti zavedeny civilní matriky oddací, od roku 1870 pak vedeny i civilní matriky narozených a zemřelých [2, s. 24].

Po druhé světové válce byla celá matriční agenda odejmuta církevním organizacím a zákonem o matrikách č. 268/1949 Sb. ze dne 7. prosince 1949 přenesena na státní správu. Od 1. ledna 1950 se zaváděl jednotný systém státních matrik vedených národními výbory. Matriky dnes vedou obecní, městské úřady. Matriky jsou vedeny v prvopisech a opisech. Prvopis zůstává v útvaru příslušného úřadu. Opisy se předávají k tomu určenému nadřízenému úřadu. [2, s. 24].

Podle statistických údajů z roku 1886–1889 bylo v českých zemích 22 matrik založených před rokem 1563, 1200 před rokem 1650, přes 3000 před rokem 1700 a 2100 před rokem 1748. K roku 1945 je na území Čech a Moravy zachováno na 54 000 svazků konfesijních matrik, 1300 matrik státních a 1660 matrik vojenských. Toto množství knih bylo uloženo na jednotlivých farách, na státních a vojenských úřadech. [2, s. 22].

3.1.3. Dostupnost českých matrik

Dle zákona č. 301/2000 Sb. o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů matriční knihy jsou uloženy po provedení posledního zápisu u matričního úřadu:

- a) kniha narození po dobu 100 let,
- b) kniha manželství po dobu 75 let,
- c) kniha úmrtí po dobu 75 let.

Po uplynutí stanovené doby se matriční knihy předávají k archivaci příslušnému státnímu oblastnímu archivu, není-li dále stanoveno jinak [14, § 23, od. 4].

Matriční úřad povolí nahlédnout do matriční knihy (nebo sbírky listin nebo druhopisu matriční knihy vedené do 31. prosince 1958) a činit výpisy z nich v přítomnosti matrikáře fyzické osobě, které se zápis týká, nebo členům její rodiny, jejím sourozencům a dále

zmocněncům těchto osob. Za členy rodiny se považuje manžel, registrovaný partner, rodiče, děti, prarodiče, vnuci a pravnucci. Pouze v případě, že od dotčeného zápisu v matriční knize uplynula zákonem stanovená lhůta, může do takového zápisu nahlédnout jakákoliv fyzická osoba, aniž by musela prokazovat příbuzenský vztah k fyzické osobě, na jejíž matriční zápis (příp. na listiny založené ve sbírce listin k dotčenému matričnímu zápisu) požaduje nahlížet. U knih narození lhůta činí 100 let, u knih manželství – 75 let, u knih úmrtí – 30 let [15].

Nahlížení do matričních knih, které jsou již uloženy v archivech, je pak upraveno v ustanovení § 34 – § 41 zákona č. 499/2004 Sb., o archivnictví a spisové službě a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů [15, 16].

V roce 2007 začala v ČR digitalizace archiválií a matriky byly prvními zdigitalizovanými dokumenty. Odkazy na elektronické matriky se dá najít například na webových stránkách České genealogické a heraldické společnosti v Praze [4] nebo genealožky Jany Sopóci [17].

3.1.4. Vývoj pravoslavných matrik v Rusku

Na území Ruska pravoslavní matriky (rus. *метрические книги*) byly zavedeny téměř o půlstoletí později. Jejich vzniku napomohlo několik okolností:

- osobnosti nabývají většího významu v dějinách, a tak vzniká nutnost znát personální data obyvatelstva;
- stát potřebuje vědět počet obyvatel a jejich pohyb;
- výběr a kontrola daně;
- vývoj efektivní státně-duchovní správy;
- určitá úroveň gramotnosti především farářů a diákonů [18, s. 34].

Kromě toho, na jihozápadě, tj. na Malé Rusi (Ukrajina) v 17. století pravoslaví muselo čelit nátlaku uniátské církve a zároveň přijímalo západní (katolické) poměry. Soubor, svolaný v roce 1646 kijeviským metropolitou Petrem Mogilou se usnesl, aby každý farář vedl matriky. Avšak po brzké smrti metropolity vedení matrik bylo opět opuštěno [18, s. 36].

Velký moskevský sobor (1666–1667) nařídil vedení 4 zápisných knih: křtů, sňatků, pohřbů a zpovědních seznamů. Avšak toto rozhodnutí nebylo spojeno se státním systémem, a proto nebylo splněno [18, s. 39–40].

První světskou kodifikací vedení matrik bylo nařízení Petra I od 14 dubna 1702 „O dodání faráři Patriaršimu duchovnímu prikazu týdenních seznamů narozených a zemřelých“ [18, s. 38–39]. Nejstaršími matrikami, nacházejícími se v Ústředním státním archivu Moskvy, je fragment knihy pohřbů a křtů Donského kláštera za období 19. května – 31. prosince 1703 a kniha pohřbů a křtů za období 31. ledna 1704–1. dubna 1708 [18, s. 39]. V ostatních regionech se také nachází

matriky z první poloviny 18. století. Například v Státním archivu Omské oblasti – z roku 1722, v Státním archivu Tverské oblasti – matrika Kašina, také z roku 1722, v Státním archivu Tuľské oblasti – z roku 1742 [18, s. 52].

V roce 1718 se Petr Veliký vyjádřil o nutnosti církevní reformy, která byla zahájena přijetím 24. února 1720 na společném zasedání Senátu a vysoce postavených církevních hodnostářů [18, s. 40–41]. V roce 1721 nařízením Petra I byla ustavena Synoda, která spojila prvky světské a duchovní moci, a se stala tak jedním ze státních departamentů. Opatření Petra Velikého byla rozhodujícími pro formování matrik jako systém evidence pravoslavného obyvatelstva [18, s. 40–41]. Článek 29 Dodatku k Duchovnímu řádu nařizoval každému faráři vést zápisné knihy, tj matriky. V nichž by měl „zaznamenávat ve své farnosti data narození a křtu dítěte, jména rodičů a kmotrů, ve stejné knize psát jména oddaných, a také jména zesnulých a pohřbených. Ročně odevzdávat takové knihy do Archijerejského prikazu.“ Tento dodatek byl upevněn výnosy Synody od 13. listopadu 1723 a 20. února 1724. Poslední určoval formulář matriky [18, s. 43]. Ekaterina I nařídila psát věk zemřelých a sdělovat informace Synodě a Vojenskému kolegiu [18, s. 52].

Teprve v roce 1775 matriky byly uznány za akty stavu, především pro účely dědických řízení [17, s. 44], a tak vznikla nutnost jejich ochrany před zneužitím. Ještě v roce 1740 Synoda nařídila použití pečeti v kostelech. V roce 1775 byla zavedena tak zvaná skrepa (rus. *скрепа*) – nějaký text, jehož každá slabika se psala na jedné stránce. Nadřízení z konsistoře věnovali velkou pozornost přítomnosti pečeti a šňůr [18, s. 61]. Výnos Synody od 23. listopadu 1779 nařídil poskytovat data z metrik světským úřadům [18, s. 44]. 6. května 1788 byl vydán imperátorský patent O rozdělení diecésí v souladu s administrativní správou (guberniemi) [18, s. 56].

V roce 1806 byly zavedeny jediné tiskopisy s vodoznakem, spojené do sešitu [18, s. 62]. V roce 1831 zavedením nového formuláře se ukončuje proces posilování právního postavení matrik. Zavedl se sloupec „Jméno“, dřív se jméno dítěte psalo ve sloupci „Komu se narodilo“. Zavedlo se samostatné číslování pro chlapce a dívky. Ve sloupci o rodičích bylo nutné uvádět příjmení nebo přízvisko, jméno a jméno po otci. Bylo dodáno místo pro osvědčení události knězem a svědky – v případě křtu, a ručiteli – v případě sňatku. Nový tiskopis byl schválen imperátorem 22. listopadu 1837 a Synodou 7. února 1838 [18, s. 67].

Matriky se vedly ve dvou exemplářích. První, základní, se nacházel ve farnosti a zpočátku zápisy vedl farář, diákon nebo kostelník. Od 16. dubna 1869 veškerá administrativa byla svěřena žalmistovi. Do poloviny 19. století registrace křtů, sňatků a smrtí se zapisovaly do jedné knihy a potom – do tří různých knih. Parochiální exempláře se nacházejí ve fondech chrámů a

nejstarší se datuje rokem 1779 [18, s. 49–50]. Jak bylo výše uvedeno, farář musel každoročně odevzdávat krátké opisy z matričních knih do Archijerejského prikazu. Takové opisy zpravidla neobsahují jména kmotrů, ručitelů a svědků, místa pohřbení, a jmenovaly se seznamové extrakty. Teprve po nařízení Synody z roku 1779 se tento, druhý, exemplář stává identickým s parochiálním a dnes ho známe po názvem konsistorní. Ale na základě zdravého rozumu farář nepsal do něj křty dětí, zemřelých ve stejném roce [18, s. 49–50].

3.1.5. Matriky ostatních konfesí v Rusku

Matriky starověrců jsou vedeny od roku 1874. Vedla je policie, proto se jim většina starověrců vyhýbala. Od roku 1905, po vydání ediktu o toleranci, vedení matrik bylo předáno kněžím starověrců [19].

Nejstarší nepravoslavná matriční kniha na území Ruska se vztahuje ke konci 18. století. To je matrika kostela Svatého Michaila Evangelické církve luterského vyznání [20]. Povinné vedení matrik pro protestanty je od roku 1764, pro katolíky – od roku 1826. Židovské matriky jsou zavedeny v roce 1804, muslimské – v roce 1828, pro Zakavkazský kraj – teprve v roce 1872 [20].

Dekretem Sovětu národních komisařů od 18. prosince 1917 „O civilním sňatku, dětech a vedení knih aktů občanského stavu“ vedení matrik převzal stát. Církevní matriky byly zakázány, ale fakticky se vedly do formování civilních orgánů zápisů aktů občanského stavu (rus. *Запись актов гражданского состояния, ЗАГС*), v některých regionech až do roku 1920 [18, s. 193–194].

3.1.6. Dostupnost matrik a knih ZAGS v Rusku

Směrnice NKVD² RSFSR č. 1862/129 ze dne 18. listopadu 1919 nařizovala obvodním oddělením ZAGS převzít konsistorní exempláře matrik od roku 1863 a mladší, ostatní předat do kompetence zmocněnců hlavního archivního ředitelství gubernií. Fakticky například v Tverské oblasti hranice byla stanovena na 40. léta 19. století, v Orlovské – na 50. léta téhož století, v Tul'ské – na rok 1866 [21, s. 158–159].

Nařízením NKVD č. 413 ze dne 17. listopadu 1927 počínaje 1. lednem 1928 při volostných³ a okresních odděleních ZAGS byly zřízeny archivy (pokud byly odpovídající prostory), kam se předaly parochiální exempláře matrik a zápisy ZAGS. V 50. letech 20. století byl zahájen

---

² Narodnyj komissariat vnutrennich děl – státní orgán, zabývající se mimo jiného vnitřní bezpečností a evidencí obyvatel.

³ Volost' – nejnižší správní jednotka v carském Rusku

proces předání matrik v státní oblastní archivy, kde se nachází dnes a počítají se na stovky tisíc kusů [21, s. 159].

Konsistorní exempláře matrik starší roku 1863 byly ihned uloženy v státních archivech a už je nikam nepřisouvali. Ostatní matriky byly do 50. let 20. století několikrát přestěhovány, což vedlo ke ztrátám a různým poškozením [21, s. 160–161]. Ve 20. století matriky nebyly předmětem bádání, archiváři si dokonce ani neuvědomovali jejich cenu jako historického pramene [18, s. 194].

Knihy ZAGS se po 100 letech předávají do příslušných státních nebo městských archivů [22, čl. 22].

Dle Zákona o archivnictví každý má právo nahlížet do archivních dokumentů, jak v analogové, tak i v digitální podobě, pořizovat si kopie [22, čl. 24]. Přístup může být omezen například v případě špatného stavu archiválií [22, čl. 25]. Bohužel ne vždy archivy respektují zákon a vyskytují se případy nezákonného jednání ze strany archivů, omezující práva badatelů [23, 24].

Při hledání matrik je potřeba brát v úvahu územně-správní členění Ruského impéria a skutečnost, že matriky újezdů na hranicích gubernie se mohou nacházet v jiném oblastním centru, matriky jsou v různých fondech (konsistoří, církví) atd. [21, s. 160–161].

V souborném katalogu Metrics [25] je uveden přehled archivů Ruska, Běloruska a Ukrajiny, ve kterých se nacházejí matriční knihy a knihy ZAGS, a informační příručky o územně-správním členění Ruského impéria. Analýza tohoto katalogu ukazuje, že nejlepší situace, co se týče přístupu k matrikám, je na Ukrajině. Prakticky každý státní oblastní archiv má k nahlížení online a zdarma aspoň část uložených matrik. Nejhorší situace je v Bělorusku. Na webových stránkách Národních historických archivů v Minsku a Grodně (NIAB) je dostupná část inventářů, ale co se týče matrik, jsou přístupné přes webový portál Rodinné historie (Family search, provozovaný mormonskou církví) [26] jen pravoslavné matriky bývalé Minské gubernie a římsko-katolické a řecko-katolické matriky bývalé Grodnenské gubernie. V Ruské federaci přibližně 25% archivů má kopie matrik na Family search, další třetina umožňuje bezplatný přístup k digitalizovaným dokumentům na svém webu [25].

3.2. Prameny hromadné povahy

Prameny hromadné povahy mají především soupisový charakter a jejich vznik byl motivován praktickými a účelovými hledisky: správními, ekonomickými, vojenskými či náboženskými [27, s. 289]. Ukončení třicetileté války uzavřením vestfálského míru v říjnu 1648 přineslo i do českých zemí naději na uklidnění a postupnou stabilizaci politických a

hospodářských poměrů. Podmínkou takového procesu bylo mimo jiné i zjištění současného stavu země, jehož výsledkem byly dva dnes velmi využívané genealogické prameny – soupis poddaných podle víry a berní rula [28, s. 3].

3.2.1. Soupis poddaných podle víry

Podnětem pro vypracování soupisu poddaných v Čechách byl patent českých místodržících ze 16. listopadu 1650, kterým s platností od února 1651 nařizovali všem krajským hejtmanům pořádit soupis obyvatelstva jimi spravovaného kraje podle náboženského vyznání. Jak vyplývalo z textu, evidování měli být vedle poddaných také vrchnosti, úředníci patrimoniální správy, měšťané královských i poddanských měst a svobodníci. Soupisu nepodléhali pouze vojáci a duchovenstvo. Povinnými údaji byly: jméno, stav, povolání, věk, náboženské vyznání. Vyhotovením soupisu byl na panstvích pověřen nejčastěji hejtman či jiný vrchnostenský úředník, na menších statcích jej majitel zpracovával sám. V některých poddanských městech a v městech královských byla práce svěřena purkmistrovi a městské radě, případně městskému písaři. Lhůta pro odevzdání byla stanovena na 4–6 týdnů) a v daném termínu nebyly všechny soupisy připraveny, někde nebyly vypracovány vůbec [28, s. 3]. Edice dochovaných soupisů poddaných podle víry 1651 jsou přístupny na webu nebo v badatelně Národního archivu [29].

V Rusku podobné soupisy nejsou známy.

3.2.2. Zpovědní seznamy v Česku

Hlavním cílem celé soupisové akce 1651 byla přesná evidence nekatolického obyvatelstva a zároveň získání celkových informací o náboženské struktuře obyvatelstva v českých zemích [2, s. 55].

Stejný cíl měly i zpovědní seznamy. Ještě od 10. století byly vydávány nesčetné dekrety, které kněžím stanovily povinnost zpovídat. Speciální příkaz zpovídat se byl vydán papežem Inocencem III. na čtvrtém lateránském koncilu v roce 1215. Bylo stanoveno, že se má ze svých hříchů vyznávat každý věřící obojího pohlaví, když dosáhl roku, kdy byl schopen si je uvědomit, tj. zhruba sedmi let, a to nejméně jednou za rok před svým farářem, tak, aby mohl nejméně o Velikonocích přijmout svátost eucharistie. Tento příkaz čtvrtého lateránského koncilu měl být oznámen v kostelích, aby nikdo nemohl požadovat omluvu z důvodu nevědomosti. Později jej obnovil i Tridentský koncil a potvrdil jej i kodex kanonického práva [30, s. 148].

Zpovědní seznamy v českých zemích, resp. v pražské arcidiecézi, se objevují spíše ojediněle ještě v době předbělohorské, více a postupně stále častěji však až v souvislosti s pobělohorskou rekatolizací, soustřeďující se po roce 1628 důkladněji i na poddané obyvatelstvo [30, s. 151]. Těmito nejstaršími seznamy a jejich zpřístupněním se zabývala Eliška Čáňová, vyvrcholením jejího zájmu jsou tři svazky faksimilových edic nejstarších seznamů z let 1570–1670 [31]. Dokumenty z roku 1570 a 1584 mají charakter pouhých zpráv. Nejstarší známý dochovaný skutečný seznam z českého prostředí je z 28. dubna 1582 a obsahuje údaje o městu Most a třinácti dalších obcích, pak následují dva soupisy z Kaplice, a to kromě samotné Kaplice i pro 27 obcí a 15 dvorů [30, s. 151-152]. Nejstarší pobělohorská hlášení nejsou dochována z celé arcidiecéze, což odráží situaci, když řada farností nebyla zvláště v době třicetileté války vůbec obsazena. První soupisy či hlášení pocházejí z roku 1629 z Plzeňska, Boleslavska (Mimoň), Rakovnicka (Mělnicko, Kladensko) a Žatecka (Podkrušnohoří), o rok mladší jsou zprávy z Bechyňska, Plzeňska, Čáslavska, Kouřimska, Litoměřicka a Kladska, které v té době rovněž patřilo k pražské arcidiecézi [30, s. 152]. Ze třicátých a čtyřicátých let XVII. století se dochovaly soupisy z Plzeňska, Loketska a Boleslavska [30, s. 153].

V roce 1651 vydala arcibiskupská kancelář nařízení odvolávající se na příkaz císaře, podle něhož měli faráři provést vizitaci ve všech městech celého království a podat podrobné hlášení o náboženské situaci mezi obyvatelstvem, a to s velmi podrobnými údaji o každém jednotlivci (jméno, místo bydliště, zaměstnání, věk, náboženství), včetně informace, zda uvedená osoba byla u zpovědi a má o tom potvrzení – toto nařízení tedy souviselo s vypracováním seznamů podle víry, ale hlášení odpovídající této instrukci se nedochovala, někdy se objevují jen jednotlivé údaje z ní [30, s. 152].

Další seznamy přibýly v padesátých a šedesátých letech (1650–1655, 1658–1663) – teprve tehdy se poprvé objevuje i Hradecko (1650, 1659), převahu však mají jižní Čechy (Bechyňsko, Prácheňsko), i když se objevují (v roce 1651) i další zprávy z Litoměřicka, Rakovnicka a Boleslavska, a nechybí ani Podbrdsko [30, s. 153].

Pro Prahu jsou dochovány seznamy pouze pro některé fary Starého a Nového Města z let 1635 a 1636 a nedatovaný soupis z Malé Strany, který je cenný tím, že byl vypracován pro každý dům zvlášť a uvádí jmenovitě příslušníky celé rodiny s označením rodinných vztahů, pracovního zařazení a částečně i včetně věku [30, s. 153].

Významný mezník ve vedení zpovědních seznamů představuje rok 1671, od něhož se seznamy vyskytují soustavně pro celé území pražské arcidiecéze. Normou pro vedení seznamů se stal patent z 2. dubna 1670, který stanovil i rubriky, do nichž měli duchovní uvádět čísla ze svých farností. Současně došlo i ke změně vnějšího vzhledu seznamů – hlášení z jednotlivých

míst již nebyla uchovávána v originální formě, tak, jak byla zaslána, ale byla přepsána jednotně písařem v arcibiskupské kanceláři a přepisy za celý rok byly vždy svázané do samostatné knihy. Ještě v roce 1671 se v přehledech objevují i jména všech zpovídacích se, ale už v následujícím roce došlo ke zjednodušení (není přítomné jasné, zda i v originálních zprávách, nebo až při přepisu) a výslovně uváděna jsou již pouze jména těch, kteří zpověď zanedbali nebo byli podezřelí z kacířství, zatímco zpovídací se jsou označeni jen souhrnným číselným údajem. Seznamy „nekajících se“, které tvoří zajímavý zdroj informací pro genealogy, jsou někdy velmi rozsáhlé. Zpovědní seznamy z této doby zachycuje edice Josefa Vítězslava Šimáka [30, s. 154, 32]. Z mladšího období se objevují jen hlášení s údaji o počtu pokřtěných, oddaných a zemřelých za období jednoho roku a zřídka počet pokřtěných židů či údaje o kacířích [30, s. 155].

3.2.3. Zpovědní seznamy v Rusku

Zpovědní seznamy (*исповедные росписи*) existovaly i v Rusku a sloužily stejnému účelu. Každý pravoslavný se musel minimálně jednou za rok zpovídat a přijmout svátost eucharistie.

První pokyn o vedení zpovědních seznamů byl vydán patriarchou Adrianem 26. prosince 1697. Nařízení Petra Velikého od 8. února 1716 stanovilo pokuty pro ty, kdo nebyli u zpovědi [33, s. 31]. Povinné vedení zpovědních seznamů bylo zakotveno společným výnosem Senátu a Synody od 16. července 1722 a později se nacházelo pod stálou kontrolou církve a státu [33, s. 32]. Definitivní forma zpovědního lístku byla stanovena nařízením imperátorky Anny v roce 1737. V prvním sloupci formuláře bylo číslo popisné domu nebo dvora, ve druhém – počet mužů a žen zvlášť, dále – jména a věk. Také se uvádělo, byl-li dotyčný vdovec či vdova. Do seznamu zapisovali jméno dítěte staršího jednoho roku, ale uváděli, že kvůli maloletosti u zpovědi nebylo.

Do zpovědních seznamů farníci byli zapisováni dle stavů:

- duchovenstvo
- armáda
- šlechta
- obchodníci, měšťané, řemeslníci
- služebnictvo
- rolníci [34].

Prioritní dobou pro zpověď byl Veliký půst – před Velikonocemi. Ti, kdo se nezpovídali během tohoto půstu, mohli to udělat v jiný čas, zpravidla během ostatních půstů – Petrova (začíná druhé pondělí po Trojici, končí 28. června), Uspenského (od 1. do 14. srpna) nebo

Vánočního (Filipova, od 15. listopadu do 24. prosince. Zpovědní seznamy podepisoval nejenom farář, ale i celý *pričt*⁴ [33, s. 32].

Zpovědní seznamy byly zakázány v roce 1917, ale v některých chrámech faráři pokračovali jejich vedení a občas se tady dají najít i pozdější seznamy. Zpovědní seznamy se nacházejí ve fondech chrámů, konsistoří, duchovních a eparchiálních správ regionálních archivů. Ovšem seznamy druhé poloviny 19. století jsou ojedinělé, protože směrnice Ústředního archivu RSFSR od 25. května 1927 nařizovala zlikvidovat zpovědní seznamy od roku 1865 a mladší, jako nemající historickou hodnotu [33, s. 32].

3.2.4. Soupisy židovských rodin

Soupisy židovských rodin v Čechách vznikaly od počátku 18. století do počátku století následujícího z podnětu ústředních zemských úřadů. První z nich – evidence venkovského obyvatelstva z let 1723–1724 a evidence židovského obyvatelstva v Praze – nechala vyhotovit tzv. židovská komise [35, s. 33]. Komise byla zřízená v roce 1714 při českém místodržitelství a české komoře a měla za úkol řešit otázku nárůstu židovské populace [35, s. 30]. Vydaný v roce 1726 familiantský zákon a následující doplňující předpisy (poslední až z roku 1833) určovaly možný počet židovských rodin v jednotlivých zemích monarchie, počet míst, kde se Židé mohli usazovat, věkovou hranici snoubenců, zaváděly princip prvorozenství, jakož i jinak zpříšňovaly podmínky růstu židovské populace [35, s. 21–29]. Židovská komise byla mezi lety 1781–1783 zrušena a její agenda převedena na české gubernium [35, s. 32]. Byly provedeny další soupisy venkovských židů v letech 1783, 1786, 1793/94, 1799 a 1811. Dva poslední zahrnovaly také židovské obyvatelstvo v Praze [35, s. 33].

Vedle těchto seznamů v Praze vznikly: v roce 1792 soupis židovských familiantů a v roce 1794 seznam židů zapsaných v pražských populačních knihách [36, s. 11].

Soupisy venkovských židů (eventuálně celých rodin) byly vyhotovovány pro jednotlivé kraje, vždy dle aktuálního správního členění. V krajích probíhalo sčítání v rámci jednotlivých měst a panství vyplněním předepsaných formulářů [27, s. 297]. Po vyplnění byly formuláře odesílány krajským hejtmanům ke kontrole a ověření uváděných údajů [27, s. 300].

Soupisy se nachází v Národním archivu a také byly vydány v několika edicích [36, s. 15].

V Rusku soupisy židovského obyvatelstva měly lokální charakter [37].

---

⁴ *Pričt* (rusky *npучm*) je sbor osob sloužících při konkrétním chrámu

3.2.5. Konskripce obyvatelstva v Česku

Reskript Marie Terezie z 13. 10. 1753 nařizoval duchovenstvu (farářům) provést soupis obyvatelstva v celé habsburské monarchii, což bylo vedeno snahou po jednotné evidenci obyvatelstva. Další reskript z 16. 2. 1754 jím pověřoval také vrchnost. Soupisy byly tedy prováděny souběžně církevními i vrchnostenskými úřady. Pro oba druhy soupisů byl stanoven jednotný formulář, v němž byl pro veškeré přítomné obyvatelstvo zaznamenáván věk, pohlaví, legitimita (tj. manželský původ) a rodinný stav [38]. Soupisy obyvatel se měly konat vždy v tříletých intervalech, ale v důsledku vypuknutí sedmileté války se v r. 1757 konskripce nekonala a druhý soupis se uskutečnil až v letech 1760/1761. Nařízením ze dne 22. května 1762 bylo ustanoveno sestavovat soupisy každoročně [37]. Konskripce tak se konaly pravidelně až do r. 1769 [39, s. 254–255]. Konskripce veškerého obyvatelstva, probíhající mezi lety 1780–1851, byly vytvářeny souběžně politickými a vojenskými úřady na základě konskripčního patentu z r. 1777. Do roku 1827 probíhaly každoročně, od 1830/1831 v tříletých intervalech – v letech 1834, 1837, 1840, 1843, 1846, a zachycovaly všechno domácí obyvatelstvo [39, s. 276]. Od r. 1804 byly podchycovány také děti od narození [38]. Patent z 25. října 1805 nařizoval, aby byly stejným způsobem jako muži evidovány i ženy a také děti od narození. Ke sjednocení výsledků politických a vojenských soupisů došlo až od r. 1807 [38].

První sčítání obyvatelstva k jednomu dni proběhlo k 31. 10. 1857 na základě císařského nařízení č. 67 ř. z. z 23. 3. 1857 [38].

Říšský zákon z 29. 3. 1869 ustanovil pro provádění sčítání desetiletou periodicitu s tím, že s výjimkou prvního se všechna další sčítání měla konat vždy o půlnoci z 31. prosince na 1. ledna roku končícího nulou [38]. Obyvatelstvo bylo sčítáno v místě aktuální přítomnosti v okamžiku sčítání, tj. k 31. prosinci. Dále se zaznamenávali trvale i dočasně nepřítomní obyvatelé s domovskou příslušností v dané obci. Zařizující institucí pro sčítání bylo ministerstvo vnitra, na nižší úrovni je řídily okresní úřady. Za provedení sčítání nesly odpovědnost obecní úřady, které jmenovaly příslušné sčítací komisaře. Do rozpadu Rakousko-Uherska se v Předlitavsku konala sčítání lidu v letech 1869, 1880, 1890, 1900 a 1910 [38].

První československé sčítání lidu a bytů se konalo k 15. únoru 1921 na základě zákona o sčítání lidu č. 256/1920 Sb. z 8. 4. 1920. Další sčítání obyvatelstva proběhlo v letech 1930, 1950, 1961, 1970, 1980, 1991. [39, s. 26]. Při sčítání se zapisovaly: bydliště (okres, obec, osada, městská část, číslo popisné), údaje o majitelé domu a počet osob. U konkrétní osoby: jméno, příjmení, vztah k majiteli, pohlaví, datum a místo narození, rodinný stav, státní a domovská příslušnost, jestli umí číst a psát, druh povolání. Novinkou v sčítání obyvatelstva z roku 1930 bylo zjišťování předchozího bydliště [40, s. 30].

Plánované sčítání lidu v roce 1940 kvůli druhé světové válce a neexistujícímu Československu neproběhlo, krátce po válce ale vznikl v letech 1946–1947 soupis obyvatelstva. V roce 1939 proběhlo sčítání v Sudetech obsazených Německou říší [40], v roce 1940 pak v samostatném Slovensku [41, s. 27].

Údaje ze sčítacích operátů z roku 1921 a starších, lze požádat v příslušném státním okresním archivu (podle místa pobytu osoby v době sčítání) [29]. Některé jsou přístupné online, například přes web České genealogické a heraldické společnosti [4]. Údaje ze sčítacích operátů z území dnešní Slovenské republiky jsou v Národním archivu Slovenska. Údaje ze sčítacích operátů z území bývalé Podkarpatské Rusi jsou k dispozici v Národním archivu České republiky jen pro rok 1930 [29].

3.2.6. První všeobecné sčítání obyvatelstva Ruského impéria roku 1897

První všeobecné sčítání obyvatelstva Ruského impéria (vyjma Velkoknížectví Finského) bylo provedeno 28. ledna (9. února) 1897 prostřednictvím přímého dotazování obyvatelů. Iniciátorem byl ruský geograf a statistik P.P. Semjonov (Ďan-Šanskij) [42]. „Nařízení o prvním sčítání“ bylo podepsáno imperátorem Mikulášem II 5. června 1895. Výnos Státní rady ratifikovaný Mikulášem zněl: „1. Všeobecné sčítání obyvatelstva impéria má za úkol zjistit jeho počet, složení a rozmístování. 2. Všeobecnému sčítání podléhají všichni obyvatelé impéria, obou pohlaví, jakéhokoliv věku, stavu, náboženství a národnosti, jak ruští poddaní, tak i cizinci.“ Celkovým organizováním procesu byla pověřena Hlavní sčítací komise Ministerstva vnitra pod vedením ministra. V guberniích, újezdech a velkých městech byly zřízeny příslušné komise [43].

Byly schváleny sčítací lístky:

tiskopis A – pro venkovské rolnické domácnosti, vyplňovali je sčítatelé;

tiskopis B – pro majitele statků, domů, vyplňovali je sami majitelé;

tiskopis B – pro měšťane;

tiskopis Γ – pro cizince [42].

Dotazník obsahoval 14 bodů: jméno (přízvisko); rodinný stav; vztah k hlavě domácnosti; pohlaví; věk; stav nebo postavení; náboženské vyznání; místo narození; místo přihlášení; místo trvalého bydliště; mateřský jazyk; gramotnost; činnost [42, 43]. Sčítací lístky byly přeloženy do více než 20 jazyků a dialektů, ale s povinným textem v ruštině [42, 43].

Výsledky sčítání byly vydány v roce 1905 v 89 svazcích [44].

Uvedeme tady jen pár zajímavostí. Celkový počet obyvatel činil 125 680 682 osob, 49,7 % mužů a 50,3 % žen. Průměrný věk se rovnal 21,16 roků. Ve svazku manželském žilo 39,5 %

obyvatel, v domácnosti žilo v průměru 5,8 lidí. 77,5 % obyvatel byli rolníci. 78,9 % obyvatel bylo negramotných [42].

Po ukončení sčítání měly archy být dle nařízení zlikvidovány [43], a tak to bylo ve většině míst učiněno, ovšem ne všude. Dochované lístky se nacházejí v příslušných oblastních archívech a jsou skvělými genealogickými prameny. O jejich existenci je možné dozvědět na speciálním webovém portálu [45].

Během sčítání 1897 osoby, které se dožili sta let, odpověděly na 38 dodatečných otázek a sčítatelé zapsali jejich biografie. Tyto materiály jsou studnicí genealogických informací, zvláště o měšťanech a rolnících [46]. Nachází se v Ruském Státním historickém archivu, ve fondu 1290 (rus. *РГИА*) [45]. S pomocí volentérů a sponzorů byla provedená indexace a její výsledky jsou přístupny na webu genealoga Nikolaje Kurpana [46].

3.3. Daňová evidence

Dalším důležitým genealogickým pramenem jsou údaje o majetku našich předků a výši odváděné daně.

3.3.1. Gruntovní a pozemkové knihy

Od 15. do poloviny 19. století se vedly gruntovní knihy. Do nich se zapisovaly údaje o převodu a prodeji pozemků a nemovitého majetku a práv a povinností s nimi spojených. Byl zaznamenáván nejen nemovitý majetek vlastníka, jeho cena a popis, ale i předepsané a prováděné splátky při prodeji na úvěr. Bylo sem zapisováno i rozdělení majetku dědicům, nebo postoupení nástupcům, či jinou směnu. Gruntovní knihy mají značný význam pro genealogickou práci z období před zavedením matrik. Dá se z nich zjistit posloupnost držitelů gruntů, jména sourozenců držitele, jeho rodiče, děti, rodné jméno vdaných žen. Zápisy v gruntovní knize byly prováděny tak, že pro každý grunt bylo vyhrazeno několik listů. Strany byly číslovány. Územní rozsah gruntovní knihy obsahoval obec či obce většinou jedné rychty, do které byly přičleněny i další menší vesnice a usedlosti. Později byla gruntovní kniha vedena pro každou ves samostatně. Gruntovní knihy vedl panský úředník a prováděl je podle výsledků výročních soudů, které se konaly obvykle v zimních měsících [2, s. 34]. Gruntovní knihy jsou uloženy ve fondech velkostatků v Státních oblastních archívech [2, s. 36].

Zákonem o zrušení poddanství z dne 8. září 1848 se dosavadní držitelé hospodářských usedlostí stali jejich přímými vlastníky a tím berními poplatníky. Vrchnostenská pravomoc se přenesla na státní orgány, na okresní hejtmanství, berní úřady a soudy. Došlo k přechodu na pozemkové knihy, které vedly okresní soudy a v kterých byly také prováděny zápisy o

převodech nemovitostí. Pozemkové knihy měly tři vložky. Do vložky A se zapisoval název nemovitosti, parcely podle čísla katastrálního, dále práva a služebnosti. Ve složce B je uváděn vlastník a případně omezující práva, nezletilost, konkurz, obstavení ceny nemovitosti. Do vložky C se zapisovaly závady, věcná práva, služebnosti, dluhy, výměnky, a ostatní břemena. K pozemkovým knihám náleží i sbírka listin. Zápisy byly prováděny v němčině a češtině. Živé pozemkové knihy jsou uloženy na pozemkovém úřadě Okresního úřadu [2, s. 40].

3.3.2. Berní rula

Vybírání daní bylo výsadou stavovské obce a jejich výše byla schvalována sněmem. Pro upřesnění „daňového základu“ v roce 1650 sněm Království českého rozhodl o provedení generální vizitace, tj. soupisu všech rustikálních (tj. poddanských) pozemků. Elaborát vzniklý v letech 1653–1656 byl prvním berním katastrem pro Čechy (vyjma Chebsko), který platil v letech 1656–1684. V zápisech berní ruly jsou v záhlaví uvedeny sloupce: názvy panství, jména hospodářů, velikost polností, kolik seje obilí na zimu, na jaro, od kdy je hospodář na půdě usazen, zaměstnání (řemeslo), počet dobytka, drůbeže, případně soupis i jiného majetku-náradí. Při studiu berní ruly je třeba mít na paměti, že jména držitelů gruntů se nemusí shodovat se skutečným příjmením majitele. Při přepisu mohlo dojít ke zkomolení jména. Berní rula evidovala: poddanské usedlosti, měšťanské domy, zaměstnání držitelů, údaje o svobodnících, o Židech, druhy a počty chovaného dobytka, kvalita půdy, lesy, mlýny, řemeslo. Evidence je podle krajů, panství a lokalit. Pro každý tehdejší kraj (v letech 1653–56 bylo 14 krajů), byla vypracována jedna kniha [2, s. 36–37]. Berní rula je uložena v Národním archivu a byla vydána v několikadílné edici [29].

V letech 1674-1683 byla provedená revize [47, s. 33]. Tento *druhý rustikální katastr z roku 1684 (druhá berní rula)* platil do roku 1748 [47, s. 46].

3.3.3. Lánové rejstříky

První katastr pro Moravu tzv. lánové rejstříky vznikl v letech 1656–1658. Z něj se dochovaly jen nepatrné zlomky. Druhá lánová vizitace proběhla v letech 1669–1679. Jedná se o 358 statkových svazků pro jednotlivá moravská panství a enklávy ve Slezsku. Jmenovitě vypisování hospodáři – majitelé domů, gruntů, řemeslníci, židé, svobodníci, rychtáři, mlynáři. Lánové rejstříky jsou uloženy v Moravském zemském archivu v Brně [2, s. 37].

3.3.4. Tereziánský katastr

Údaje v berní rule nebyly přesné, respektive časem zastarávaly, a proto v r. 1713 byly zahájeny práce na novém katastrálním soupisu, majícím za úkol poskytnout spravedlivější podklady pro zdanění rustikální půdy. Katastr vstoupil v platnost 1. 5. 1749 za vlády Marie Terezie, a proto tento se nazývá tereziánským [2, s. 37]. V něm byla zapsána nejen role, ale i ostatní půda, která byla kvalifikována podle její bonity. Po nové generální vizitaci rustikální půdy začal v roce 1757 platit druhý tereziánský katastr rustikální [2, s. 38].

Tereziánský katastr je rozdělen do 16 krajů, což odpovídá tehdejšímu správnímu členění. Kromě majitelů půdy jsou zde také vedeni vesničtí řemeslníci. Pro genealoga je tento podklad důležitou stopou, protože v tereziánském katastru jsou uvedena jména všech hospodářů: jméno původního držitele z r. 1654 a nového (kolem r. 1757). Obsahují také nejstarší soupis tehdy ještě užívaných pomístních názvů. Tereziánský katastr byl vydán ve 3 svazcích (1-2 rustikál, 3 dominikál). [2, s. 37].

V roce 1757 byl vyhotoveno exequatorium dominicale (panské vyrovnání), který se stal základem pro tereziánský katastr dominikální. Rustikální tereziánský katastr a tereziánský katastr dominikální tvořily úplný a velký katastr všech pozemků a statků, který je uložen v Národním archivu [47, s. 233]. Na Moravě tereziánský katastr vstoupil v platnost v 1760 roce. Uložen je v MZA v Brně [38].

3.3.5. Karolínský katastr

Karolínský katastr též Karolínský katastr slezský je berním soupisem půdy ve slezských knížectvích, který vznikl na základě rozhodnutí císaře Karla VI ze dne 4. listopadu 1721. Představuje nejstarší katastr ve Slezsku, neboť tam nevznikly soupisy odpovídající berní rule v Čechách či lánovým rejstříkům na Moravě. Elaboráty je možno rozdělit na tři skupiny: vrchnostenské (dominikální), poddanské (rustikální) a městské [49, s. 13]. Práce na první daňové rektifikaci probíhaly do roku 1726. Císařským reskriptem z 18. června 1733 byla nařízena revize katastru zvaná II. daňová rektifikace. Vypracování druhé daňové rektifikace trvalo od roku 1733 do roku 1754; pro slezské území odstoupené Prusku už nebyla dokončena [49, s. 21]. Karolínský katastr ve znění pozdějších rektifikací platil v Českém (Rakouském) Slezsku až do pořízení stabilního katastru ve 40. letech 19. století. Neúplné elaboráty karolinského katastru se nacházejí ve Státním archivu ve Vratislavi a v Zemském archivu v Opavě [49, s. 5].

3.3.6. Josefinský katastr (1785)

Dne 20.4.1785 Josef II. vydal patent o reformě daně pozemkové a vyměření půdy. Předmětem zdanění měly být pozemky selské, panské a duchovní podle stejných a rovných zásad. V knihách přiznání je každý kus plodné půdy zapsán s číslem parcely v obecním katastru, jménem držitele gruntu a udáním polohy (sousedním majitelem), šířkou a délkou a plochou parcely a přepočtený výnos. 1. listopadu 1789 vstoupil v platnost josefinský katastr, neměl však dlouhého trvání, protože budil značný odpor u šlechty. Byl zrušen Leopoldem II v roce 1790 [2, s. 38–39].

3.3.7. Stabilní katastr

Začátek 19. století přinesl stoupající finanční požadavky státní správy a projevovalo se nerovnoměrné zdanění poplatníků podle dosavadních berních předpisů. To si vynutilo změnu v berním systému. Patent císaře Františka I. z 12. prosince 1817 obsahoval zásady pro založení nového, tzv. stabilního katastru [2, s. 39]. Pro každou obec byla zhotovena pomocí trigonometrické sítě samostatná katastrální mapa s vyznačením hranic obce, veškerými objekty (budovami) a pozemky lišícími se od sebe různým držitelem, kulturou, užíváním a bonitou. Zobrazené pozemky se nazývaly parcely a byly označeny parcelními čísly [2, s. 39]. Pro genealoga je nejzajímavější duplikát stabilního katastru, který obsahuje podrobný popis hospodářských poměrů v začátcích 19. století, topografickou situaci, popis terénu, klima, stavební areál, součásti katastrální obce, polohu jednotlivých druhů pozemků, fary, školy, pomníků, stav a věkové rozdělení obyvatel a počty rodin, stav služebnictva, dobytek podle stavu a plemene, jeho krmení a použití, rybníky, potoky, řeky, cesty, tržní místa, půdní podmínky, používané hospodářské nářadí, pěstování a sklizeň, rozdělení usedlostí podle velikosti, popis všech domů. To všechno jsou velmi cenné stopy předků z 1. poloviny 19. století [2, s. 39-40].

3.3.8. Písařské knihy a Knihy soupisů v Rusku

Písařské knihy (rus. *Книги писцовые*) jsou dokumenty 15–17. století, na jejichž základě Ruský stát vybíral daně. Moskevská knížata posílala jednou za čas své písaři (rus. *нучей, данщик*) sepisovat poddané. V nejstarším období se můžeme setkat s názvem daňové knihy (rus. *данские книги*). Ivan III. začal systematicky popisovat připojená území. První generální sepisování proběhlo v letech 1538—1547. Rozlišovala se kvalita půdy a příslušnost gruntů tomu nebo jinému stavu. Při druhém generálním sepisování (1550—1580) proběhlo měření pozemků. Na rozdíl od starých „knih písma“ nové se nazývaly „knihy písma a míry“ [50]. Po

Smutě vznikla nutnost zkontrolovat schopnost splácet daně poddanými. Zemský sobor 1619 přijal rozhodnutí o zřízení nových písařských knih a v místech, zničených válkou, provést přezkoumání. Třetí generální sepisování bylo ukončeno k roku 1630 [50].

Nejstarší písařskou knihou je kniha Derevské pjatiny Novgorodské Rusi, datuje se rokem 1499. Z některých knih se dochovaly jen zlomky, jiné jsou kompletnější [51].

Za účelem vyrovnání daňových povinností vláda cara Alexej Michajloviče přistoupila k soupisů, v kterých se místo popisu území měly popisovat dvory. Na rozdíl od písařských knih tyto knihy se dostaly název Knihy soupisů (rus. *переписные книги*). První knihy byly vyhotoveny během 2 let (1646—48) [50].

Další soupisy byly v letech 1678–1679, 1710–1711 и 1715–1717. Poslední je znám pod názvem Landratský. Soupisy zachycují jména majitele panství, vsí, osad apod., a také jména, přízviska, věk a rodinný stav osob mužského pohlaví poddaných a duchovních [52].

Většina knih soupisů a písařských se nachází v Ruském státním archivu starých aktů (rus. *Российский государственный архив древних актов*, РГАДА, dále – RGADA), vědecko-historickém archivu historického ústavu Sankt-Petěrburgu, Oddělení rukopisů Ruské národní knihovny [51]. Bylo vydáno několik edicí, například kniha soupisů knížete Kropotkina [53].

3.3.9. Revizní zprávy

Reformy Petra Velikého a zrození pravidelné armády vyžadovaly i reformu daňového systému. Byl zahájen přechod od daně z dvora k dani z hlavy. Nařízením Petra I. ze dne 26. listopadu 1718 a následujícím usnesením Senátu ze dne 22. ledna 1719 všichni obyvatelé Ruska byli rozděleni na poplatníky a neplátce daně. Od zdanění byli osvobozeni šlechtici, duchovní, státní úředníci, dvorní zaměstnanci, medicí, makléři, osoby s vědeckým titulem, kupci, čestní občané. Plátcí daně byli: všichni vesničané, měšťané, řemeslníci a dělníci [33, s. 34]. Všichni plátcí měli být sepsaní. Nové soupisy dostaly název Revizní zprávy (revize) (rus. *ревизские сказки*). Ruské slovo „сказка“ pochází od slovesa „сказать“ – říct. Písaři zaznamenávali údaje ze slov tázaných. Vzhledem k negramotnosti většiny obyvatel, některé údaje, například věk, nemusí být přesné [54].

Někteří představitelé neplatícího stavu, například duchovní, kočí, vojáci, bývali sepsáni jenom pro statistiku [55].

První revize se netýkala drtivé většiny Ukrajiny, Ingrie, donských kozáckých měst, astrachánských a ufimských Tatarů a Baškirů, poplatníků jasaku, Sámů Archangelské gubernie [54]. Během druhé a třetí revizí obyvatelé periferie byli sepisováni jen částečně. Počínaje čtvrtou revizí sepsání podchytilo celé teritorium Impéria s výjimkou Zakavkazí, Carství

Polského a Velkoknížectví Finského. První, druhá a šestá revize nezachycovaly osoby ženského pohlaví [55].

Revizní zprávy se zpracovávaly zvlášť pro každou vesnici nebo její část, v případě, že vesnice byla rozdělena mezi velkostatkáři. Uváděly se datum, stav a jméno majitele. Každé hospodářství se psalo odděleně, což umožňuje zjistit, kdy se rodina rozdělila [54].

Počínaje třetí revizí byl zaveden tiskopis. Formulář se měnil, ale základní údaje zůstávaly stejné: číslo dvora, jméno, jméno po otci a příjmení (jestli má) hlavy rodiny, jeho věk a věk uvedený v předchozí zprávě, dále – jména a stav členů rodiny, jejich věk (u osob mužského pohlaví i věk uvedený v předchozí zprávě), případně – příčiny vyřazení. V I. až V. zprávách se uváděla národnost. Občas se psaly tělesné vady [33, s. 38].

Celkem bylo provedeno 10 revizí. Viz. tabulku. Poslední revize se uskutečnila v letech 1857–1858. Šestá revize nebyla dokončena kvůli tažení Napoleona [55].

Číslo revizí	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.
Data	1718–	1743–	1762–	1781–	1794–	1811–	1815–	1833–	1850	1857–
uskutečnění	1727	1748	1767	1783	1795	1812	1817	1835		1858

Při genealogickém průzkumu mezi IV. a III. revizí badatel musí brát v úvahu územně-správní reformu 1775, když místo dělení gubernie – provincie – újezd bylo zavedeno dělení gubernie – újezd a byly značně změněny hranice gubernií a újezdů [33, s. 38].

Převážná většina materiálů I. až III. revizí se nachází v RGADA. Ostatní – v Ruském státním historickém archivu (rus. *Российский государственный исторический архив* – РГИА, dále – RGIA), státních oblastních archivech Ruska, v historických archivech Běloruska, Ukrajiny, Moldavska, Lotyšska, Litvy a Estonska [54]. Revizní archy jsou skvělým genealogickým pramenem a na základě jednoho soupisu se dá zjistit 4-5 generací jedné rodiny, co je obzvlášť cenné tam, kde chybějí matriky [33, s. 38].

3.3.10. Rodinné seznamy v Rusku

Důležitým pramenem pro genealogie rolníků jsou rodinné seznamy. Zpracovávaly se každý rok po roce 1858 fiskálními komorami a vedením volostí pro místní účely, například pro povolání k vojenské službě [33, s. 39].

3.4. Přesídlenci a dokumenty s nimi spojené

3.4.1. Volyňští Češi

Nelze nepominout skupinu tzv. volyňských Čechů. Pod vlivem velké vystěhovalecké vlny do Ameriky vznikla myšlenka obrátit českou emigraci do slovanských zemí, kde by Češi posilovali tamní Slovany. Takto formulované myšlenky o českém vystěhovalectví do slovanských zemí vyhovovaly i tehdejším zájmům vládnoucích kruhů carského Ruska, které měly zájem na kolonizaci rozsáhlých území, a to na Dálném Východě, na Kavkaze a v souvislosti s polským povstáním roku 1863 i v tehdejší Volyňské gubernii [56, s. 4]. Česká emigrace do Ruska, která směřovala na Ukrajinu a na Kavkaz, se rozvíjela rychle a s velkým ohlasem, jenž je zaznamenán i v selských kronikách a zápisech. Stěhovaly se celé rodiny, odcházeli nejen drobní rolníci, zemědělstí a průmysloví dělníci, řemeslníci, obchodníci a příslušníci inteligence, ale také mnozí bohatí sedláci [56, s. 5].

Již v roce 1863 přišlo na Volyň prvních sedmnáct rodin z Čech, jež zde založily českou osadu Luthardovku v újezdě Dubno. Organizovaný příliv českých imigrantů však začal až v roce 1868, kdy přesídlilo 135 rodin. V průběhu roku 1869 přesídlilo dalších 449 rodin [56, s. 6]. Jen v průběhu let 1868-1869 se tak Češi usídlili ve čtrnácti lokalitách, kde zakoupili 8838 ha půdy, za kterou zaplatili na 270 tisíc rublů, tj. v průměru třicet rublů za hektar [56, s. 7]. Češi získali náboženskou svobodu s právem vytvořit vlastní církevní organizaci. Imigranti společně se svými syny byli osvobozeni od vojenské povinnosti. To se však vztahovalo pouze na ty Čechy, kteří do 1. ledna 1874 přijali ruské státní občanství (poddanství). Na dobu pěti let od přijetí ruského občanství byli osvobozeni od placení daní státu. V roce 1871 bylo vydáno zvláštní vládní usnesení, které osvobozovalo Čechy, kteří přijali ruské poddanství, od placení poplatků při koupi půdy od polských statkářů. Na základě těchto privilegií se 24. září 1870 uskutečnila v Dubnu přísaha asi tisíce hlav rodin Čechů, někdejších rakouských občanů, ze čtrnácti volyňských osad caru Alexandru Nikolajeviči a jeho synu Alexandru Alexandroviči [56, s. 11].

Informace o volyňských Čechích do I. světové války, včetně osobních spisů, lze nalézt v RGIA (například ve fondech 733, 1263, 1282, 1284).

Vypuknutí světové války v roce 1914 zastihlo na Volyni nejen na 30 tisíc Čechů – ruských státních příslušníků, ale také více než dva tisíce Čechů – rakouských státních občanů (v roce 1897 to bylo 2147 osob) [57, s. 6]. Na české Volyni vzbudil nervozitu zejména projekt likvidace půdy zahraničních občanů z 9. (22.) listopadu 1914. Za této situace nebylo divu, že rakouští Češi, žijící v Rusku, usilovali o získání ruského občanství [57, s. 6]. Spisy těchto Čechů jsou uloženy ve fondu 1284, inventář č. 243 RGIA.

Po ukončení 2. světové války došlo k repatriaci většiny Volyňských Čechů. První historicky doloženou oficiální žádostí o reemigraci lze považovat Pamětní spis volyňských Čechů adresovaný v roce 1943 prezidentu Benešovi [58, s. 24]. Spis byl vyhotoven 6. července 1943 a svázan do tuhých desek. Hovořil jménem Čechů ze západní Volyně (Lucké a Rovenské oblasti), připomínal vznik československých legií a uváděl, že v Rudé armádě slouží šest odvodních ročníků českých branců z Volyně, tj. asi tisíc mužů, kteří byli většinou zařazeni do pracovních vojenských útvarů v týlu fronty. Připomínal volyňské příslušníky československých jednotek v SSSR, Velké Británii a na Blízkém východě, z nichž mnozí padli. Vyjádřili přání, aby po znovudobytí státní a národní samostatnosti se krajanům dostalo plné možnosti návratu do ČSR. Další žádost o reemigraci předložila 24. dubna 1945 v Košicích deputace volyňských Čechů vedená bývalým předsedou ČMŠ štkp. Vladimírem Mesnerem předsedovi vlády Z. Fierlingerovi a 25. dubna prezidentu Benešovi. Byla podána jménem ne několika desítek, ale deseti tisíc volyňských příslušníků 1. československého armádního sboru, kteří se do něj dobrovolně přihlásili na jaře 1944 a svedli na podzim 1944 hrdinské boje na Dukle, kde mnozí z nich obětovali své životy [58, s. 25].

Oficiální jednání ČSR se SSSR bylo zahájeno v červnu roku 1945 a bylo vedeno na úrovni obou ministerstev zahraničních věcí [58, s. 26]. Nakonec po dlouhých jednáních a přes neochotu sovětských úřadů byla 10. července 1946 v Moskvě podepsána „Dohoda mezi vládou ČSR a vládou SSSR o právu opce a vzájemného přesídlení občanů české a slovenské národnosti žijících v SSSR na území bývalé Volyňské gubernie a československých občanů národnosti ukrajinské, ruské a běloruské žijících na území ČSR“ [58, s. 30].

Celkový přehled o opci a přesídlení volyňských Čechů ukazuje, že z počtu 34 122 žadatelů (10 527 rodin) obdrželo souhlas k přesídlení 34 010 osob (10 502 rodin) a skutečně reemigrovalo 33 077 osob (10 275 rodin). Z počtu reemigrantů bylo 14071 mužů a 19 106 žen, podle věkového složení bylo 9 206 dětí do 14 let, 19 238 osob od 15 do 55 let a 4 633 lidí starších 55 let [58, s. 42].

Materiály k reemigraci Volyňských Čechů jsou uloženy především v Národním archivu, v Archivu ministerstva zahraničních věcí, v Archivu zemědělství. Kromě toho, existuje web Mapa paměti Volyňských Čechů [59].

3.4.2. Sibiřani, volní a nevolní

Nařízení imperátora Alexandra II. ze dne 19. února 1861 zrušilo nevolnictví. Rolníci byli prohlášeni osobně svobodnými, ale reforma ponechala v platnosti mnoho feudálních pozůstatků na vesnici. Za používání dřívějšího přídělů půdy byli rolníci povinni platit obrok nebo

vykonávat robotu, dokud mezi nimi a statkáři nebude uzavřená výkupní smlouva [60, s. 267–268]. Materiály týkající se výkupů, celkem 89590 spisů, jsou uloženy ve fondu 577 Ruského státního historického archivu (RGIA) [33, s. 59].

Nicméně rolník se mohl vzdát přidělu, vyjít z občiny a zkusit štěstí na kraji státu. Nejčastěji jeli na Sibiř, Předkavkazi a Kubáň. Brzo se vláda postavila proti migraci a zrušila v roce 1866 různá privilegia a výhody. Naopak v evropské části Ruska stoupal problém přelidnění a nedostatku půdy, až ho konečně vláda začala na konci 19. století řešit [61]. 13 června 1889 byl přijat zákon O dobrovolném přestěhování vesničanů a měšťanů na státní pozemky. V souladu s tímto zákonem a následujícími ustanovení přesídlenec nemusel podávat žádost o výstupu z občiny, ale stále přesídlení schvalovala místní správa a ministr vnitra. V roce 1896 bylo zřízeno Vystěhovalecké ředitelství jako součástí ministerstva vnitra. V roce 1899 vláda garantovala bezúročné kredity pro přestěhovalce na Sibiř a do Stepního kraje [62]. Informace o přesídlencích se dá najít ve fondu Vystěhovaleckého ředitelství RGIA, ve fondech berních úřadů a zemských přítomností pro rolnické záležitosti Státních oblastních archivů, a to jak v regionech, odkud se přestěhovali (především jde o ukrajinské a běloruské gubernie), tak v místech nového bydliště (většinou Tomské a Tobolské gubernie) [63]. Kromě toho, Čeljabinsk byl důležitým bodem na cestě, a proto ve Státním archivu Čeljabinské oblasti (fond II 13) je možné najít různé soudní spisy, spojené s přestěhovanci, například o ztrátě věcí, požárech, krádežích apod.

4. Písemné a jiné genealogické prameny 20. století

K této skupině musíme uvést hlavně dokumenty, tykající se obou světových válek.

4.1. První a druhá světové války

4.1.1. Českoslovenští účastníci 1. a 2. světových válek

Ve vojenském historickém archivu byla na základě tzv. bílé a zelené kartotéky vytvořena databáze padlých v 1. sv. válce. Jedná se o vojáky, pocházející z území bývalého Československa (Češi, Slováci, Němci, Maďaři, Rusíni atd.). Předkládaná databáze padlých si nedělá nárok na to, aby zahrnovala všechny padlé ve válce. Kartotéky (zelená i bílá) nevznikly na základě systematické válečné evidence. Jedná se o dodatečně, po válce sestavené kartotéky, jež čerpaly informace z pramenů jako jsou vojenské úmrtní matriky, soudní prohlášení za mrtva a jiné dokumenty vojenské správy [64].

Sbírka vojenských matrik je ve Vojenském historickém archivu plně digitalizována a přístupna na portálu www.kramerius.army.cz, který je společným portálem Vojenského ústředního archivu a Vojenského historického ústavu [64].

V letech 1997 až 2004 ve Vojenském historickém archivu byla vytvořena databáze legionářů. Údaje v databázi jsou aktualizovány průběžně [64].

Databáze padlých ve 2. světové válce byla vytvářena ve Vojenském historickém archivu v letech 2004–2005 v součinnosti s Čs. obcí legionářskou. Na tento projekt se navazuje elektronická databáze příslušníků československých vojenských jednotek v zahraničí v letech 2. světové války. Databáze zahrnuje především československé občany a krajany, kteří sloužili v jednotkách československé exilové armády či jako příslušníci dalších spojeneckých armád. Obsahuje také osoby, které sice byly odvedeny nebo za různých okolností prošly pouze evidencí československých vojenských orgánů v exilu, reálně však vojenskou službu nekonaly. Záznamy, které mohou být s ohledem na ochranu osobních údajů touto formou zpřístupněny veřejnosti, zahrnují základní životopisná data, informace o termínu a místě odvodu, případně o datu, místě a okolnostech smrti během války. Další informace zachycené v databázi jsou určeny pro vnitřní potřebu archivu a ke správním účelům [64].

4.1.2. Ruští účastníci 1. světové války

Materiály o ruských účastnících 1. světové války se nachází převážně v Ruském státním vojensko-historickém archivu v Moskvě (rus. *Русский государственный военно-исторический архив*). Byl-li předek nebo příbuzný důstojníkem, ve fondu 409 tohoto archivu

se s velkou pravděpodobností najde jeho osobní spis(y). Stačí uvést jeho příjmení, jméno a jméno po otci. Bohužel vyhledávání je dostupné jenom v badatelně archivu [65]. V případě, že člověk měl nižší vojenskou hodnost, je potřeba vědět, do jakého pluku byl přidělen a prohlížet inventáře fondu odpovídajícího pluku. Mohou být například jmenné seznamy povolanců, dokumenty o vyznamenáních atd. Kromě toho, ve fondu 16196 Ruského státního historického archivu jsou uloženy seznamy ztrát [65].

Na webovém portálu Ruská armáda v První světové válce autor Alexej Lichotvorik zdigitalizoval carské dekrety o udělení řadů vyšším důstojníkům a generálům. Kromě toho jsou tam uloženy soudobé fotografie. Funguje vyhledávání podle jména [65, 66].

Web Důstojníci Ruské imperátorské armády je otevřenou databází jmen a fotografií důstojníků ruské armády počátku 50. století. Jde přibližně o 56000 osob, které byly ve službě v letech 1900 až 1917 [65, 6768].

Portál Paměti hrdinů Velké války 1914–1918 disponuje kartotékou ztrát. Z více než 10 milionů lístků zdigitalizováno 6 milionů, zatím kolem 2,2 milionů je přístupno online [64, 68].

Další zajímavý zdroj je čtrnáctisvazkové dílo sběratele S. V. Patrikejeva, který během 15 let vytvářel souborné seznamy nositelů Kříže svátého Jiří – nejvyššího vyznamenání pro nižší vojenské hodnosti. Zachyceno je v něm více než milion lidí. Minusem je to, že seznamy jsou vedeny podle výrobních čísel křížů, které nesouvisí s pořadím udělení vyznamenání. Dostupné jsou ke stažení ve formátu pdf [65, 69].

Portál Nositelé řadu Sv. Jiří (rus. *Георгиевские кавалеры Великой войны*) je databází nositelů řadu a křížů Svátého Jiří za 1. světové války. Uvádí se prozkoumané fondy a abecední seznam [70].

Místa pohřbu zahynulých vojáků se dá najít ve fondu 19 (inventurní soupis 128) Ústředního státního historického archivu Sankt-Petěrburgu (CGIA/ ЦГИА СПб), kde se dochovaly matriky pluků a špitálů. Přístup online je zpoplatněn [65].

Ruský historik S. V. Volkov (náhodně plný jmenovec autora této práce) se hodně zabýval dějinami ruské imperátorské armády, občanské války, bílého hnutí a emigrace. Na jeho webu [71] je uveden seznam publikací na této téma a abecední rejstřík vojáků, důstojníků a generálů bílého hnutí. Vedle jmen jsou uvedena čísla, která označují zdroje informací, ovšem autor je nevysvětluje. Některá z něj jsou jinými badateli rozluštěná a uložena na portálu Všeruský rodokmen (rus. ВГД/VGD) [72].

4.1.3. Ruská emigrace

V roce 1923 byl v Praze z iniciativy představitelů ruské emigrace, kteří tehdy žili v Československu, založen Ruský zahraniční historický archiv (RZHA). Archiv shromažďoval knihy, časopisy, noviny, archivní dokumenty i muzejní exponáty týkající se ruského revolučního hnutí, revolučního roku 1917, občanské války v Rusku, následného vývoje Sovětského svazu, a především ruské emigrace. V roce 1928 byl tento archiv předán do vlastnictví československého ministerstva zahraničních věcí. Během druhé světové války byl včleněn do struktury Archivu ministerstva vnitra. Roku 1945 byl zrušen a jeho archivní sbírka byla na základě návrhu ministra československé vlády Zdeňka Nejedlého předána Sovětskému svazu. Jednou z částí archivu, které zůstaly v Československu, byla spisovna archivu obsahující ucelenou sbírku provozních dokumentů. Tato sbírka obsahuje dokumenty z let 1923–1946 a je uložena v Slovanské knihovně [73]. Pro genealoga mohou být zajímavé rozsáhle zastoupené personálie jednotlivých pracovníků archivu, korespondence se sítí agentů působících v roli prostředníků archivu po celém světě, korespondence archivu s více než 2 000 jednotlivci, žijícími doslova po celém světě. Díky formulářům potvrzujících „árijský původ“ pracovníků, vzniklých za 2. světové války, a množství povolení k badatelské činnosti lze rekonstruovat aktivity jednotlivých oddělení a osudy jejich pracovníků. Součástí sbírky tvoří 44 úředních knih, její struktura je uvedena na webu Národní knihovny [73].

Katalog sbírky byl vydán též knižně, součástí knihy tvoří také inventární soupis sbírky provozních dokumentů RZHA uložené ve Státním archivu Ruské federace v Moskvě (fond R-7030, inventář č. 1) [73].

4.1.4. Sovětští veteráni 2. světových válek

Důležitou kapitolou v dějinách Sovětského svazu je Velká vlastenecká válka, která byla součástí druhé světové války. Do Rudé armády bylo v průběhu války mobilizováno na 34 400 000 lidí. Nenávratné ztráty činí na 26 600 000, z toho na 8 700 000 vojáků. Skoro v každé rodině byli účastníci války a zahynutí [74].

V Ústředním archivu Ministerstva obrany RF je uloženo přes 20 milionů spisů a přes 60 milionů dokumentů vojenského zdravotnictví. Z toho na 11 milionů spisů, týkajících se periody Velké vlastenecké války. Část dokumentů je zdigitalizována a k dispozici na portálech, podporovaných Ministerstvem obrany [75].

- Portál „Paměť národa“ (rus. *Память народа*) obsahuje více než 109 milionů digitalizovaných stránek archiválií. Na základě databáze dokumentů umožňuje

rekonstruovat přesuny vojenských oddílů, a tudíž i předka či příbuzného. Funguje vyhledávání, v kterém je možné vybrat různé kategorie [76].

- Úhrnná databáze Memoriál (rus. *ОБД «Мемориал»*) obsahuje na 17 milionů digitálních kopií dokumentů a 20 milionů jmenných záznamů. Zveřejněny jsou informace o hrobech více než 5 milionů vojáků a důstojníků. Zdigitalizovány byly dokumenty 1 milionu vězňů fašistických koncentračních táborů [**Ошибка! Источник ссылки не найден.**].
- Portál Hrdinský národ (Podvig národa, rus. *Подвиг народа*) má 22 milionů lístků z kartotéky o vyznamenání a 12,5 milionů záznamů o udělení řádů a vyznamenání [78].
- Na webové stránce muzea Ministerstva obrany [79] se dají najít fotografie a krátké údaje účastníků války.

4.2. Materiály represí

Kromě popsaného výše stručně uvedeme ještě důležitou kapitolu historie, a to jsou politické represe. V dokumentech, tykajících se pronásledování, můžeme najít informace o příbuzných.

4.2.1. Čeští Němci

Zabývající se problematikou odsunutých po roce 1945 Němců se mohou obrátit na Národní archiv a na příslušný okresní archiv, kde ve fondu archiv konkrétního národního výboru lze najít následující dokumenty:

- Vyhláška MNV ohledně transportu Němců 1946
- Svolávací lístky k odsunu 1947
- Seznamy osob v transportech 1946
- Seznamy Němců k odsunu 1945-1947
- Odhlášky odsunutých Němců 1946
- Odsun Němců – válečných zajatců 1946
- Odsun německých kněží 1946
- Transport Němců – antifašistů 1946-1947
- Odsun dětí ze sirotčince 1946
- Vybavení osob určených k odsunu šatstvem a obuví 1947
- Přesun Němců z pohraničních okresů a jejich rozptýlení ve vnitrozemí
- Vyhoštění nespolehlivých osob 1945 [80].

4.2.2. Represe v SSSR

Materiály o osobách pronásledovaných v SSSR jsou uloženy v archivu Federální služby bezpečnosti, který není veřejně přístupný. Informace o příbuzném lze požádat, ovšem je potřeba prokázat příbuznost [72]. Existují různé databáze vězňů a popravených, ze kterých největšími jsou báze Mezinárodního Memoriálu [81] a Bessmertný barak [82].

4.2.3. Represe v Československu

V roce 2013 vznikl Archiv bezpečnostních složek (ABS), který dle zákona č. 181/2007 Sb., o Ústavu pro studium totalitních režimů a o Archivu bezpečnostních složek a o změně některých zákonů, spravuje archivní fondy a sbírky vzniklé z činnosti bezpečnostních složek, Komunistické strany Československa a organizací Národní fronty působících v těchto složkách, v celkovém rozsahu 20 168,17 bm (stav k 31. 12. 2019). Podle aktuálního stavu Archiv spravuje 752 archivních fondů a sbírek z doby nesvobody a z období komunistické totalitní moci. Kromě písemností a fotografií jsou v něm uloženy i filmy, které dokumentují například zátahy proti alkoholu u mládeže nebo učí nové příslušníky sledovacího oddělení, na co si dát pozor. Největší zájem mají lidé o svazky, které se týkají agentů Státní bezpečnosti nebo sledovaných osob. Pro lepší orientaci badatelů v archivních souborech, byly tyto archivní soubory vřazeny do tematických skupin, které soustřeďují typově obdobné fondy a sbírky. Informace, včetně rejstříků (jmenné, věcné, místní) je přístupná na webu archivu [83].

5. Genealogické kauzy

Zde budou popsány tři konkrétní kauzy hledání příbuzných.

5.1. Tajemství Královského lesu

Pan Oleg F., žijící v Rusku, se obrátil s prosbou pomoci s hledáním možných potomků sourozenců jeho praděda Ernsta Schlögele, popraveného za Velkého teroru v roce 1938. Jako výchozí podklady pan Oleg předložil: 1) kopie dotazníku ze spisu praděda, ve kterém bylo uvedeno, že Ernst se narodil v roce 1895 v obci *Лесмопф* (zřejmě jde o Losdorf) v Bohemii; 2) fotografie domu s nadpisem „Schlögels Haus N 207 Wenzel Schlögel Königswald 207 bei Bodenbach Čechi“ a informace, že možná ten dům již neexistuje; 3) fotografie dvou mužů – údajně bratrů jeho praděda Oskara a Rudolfa; 4) svatební foto s nadpisem „Zur freundlichen Erinnerung Rud u Marie Königswald in Mai 1929.“; 5) sčítací arch obci Bruch z roku 1921. V posledním byli uvedeny: Wenzel Schlögel (nar. 20.8.1868, Losdorf), Franziska Schlögel (nar. 13.3.1873, Heidenstein), Marie Schlögel (nar. 20.1.1900, Wiese), Rudolf Schlögel (nar. 18.12.1901, Oberleutensdorf), Oskar Schlögel (nar. 1.7.1908, Oberleutensdorf) (příloha č. 1).

V první řadě podle seznamu německých názvů [84] bylo zjištěno, že Königswald je česky Libouchec, Bruch – Lom u Mostu, Losdorf – Ludvíkovice, Heidenstein – Kámen v okrese Děčín, Wiese – Louka u Litvínova, Oberleutensdorf – Horní Litvínov. Pravděpodobně se rodina mezi lety 1921 a 1929 mohla přestěhovat. Uvedená adresa Königswald/Libouchec 207 na webech <https://mapy.cz/> a <https://www.google.com/maps> nebyla nalezená. V katastrálním pracovišti Ústí nad Labem byl požadován výpis z pozemkové knihy, z kterého vycházelo, že pan Wenzel Schlögel koupil v roce 1923 uvedenou nemovitost, 28. září 1934 ona byla rozdělena rovným podílem mezi Marií Köttigovou (rozenou Schlögel), Rudolfem a Oskarem Schlögely. V roce 1952 dům č.p. 207 byl zbourán (příloha č. 2).

Pro potvrzení, že osoby, uvedené ve sčítacím archu jsou opravdovými příbuznými pana Olega, byly dohledány matriky narození Ernsta [85], Marie [86], Rudolfa [87] a Oskara [88] Schlögelů, a zápis o sňatku Wenzela a Franzisky [89]. Data v matrikách s drobnými odchylkami odpovídají předloženým informacím.

V matričním zápisu o narození Oskara je poznamenáno, že se 4. září 1937 oženil. Na obecním úřadě Libouchce byly nalezeny: zápis o sňatku Rudolfa Schlögele a Marie Rostaingové ze dne 16. května 1929 – čemuž odpovídá svatební foto, zápis o sňatku Oskara Schlögele a Elizabeth Göbelové ze dne 4. září 1937 a zápis o narození 22. října 1938 u tohoto páru syna Horsta Wilhelma. Další záznamy o rodině Schlögelových v matrikách do roku 1949 nalezeny nebyly.

Místní badatel Jiří Daňhel ve své práci Königswald – Libouchec v pojetí času s odkazem na dílo Kurta Hocke [90] uvádí, že v domě č.p. 207 v roce 1942 žili Rollig (zřejmě – Köttig) a Schlögel [91, s. 317].

Z předchozího výkladu lze usoudit, že během 2. světové války rodina Schlögelových ještě bydlela v Libouchci a měla aspoň jednoho představitele další generace.

V Archivu města Ústí nad Labem, ve fondu Místního národního výboru [92] byly dohledány následující dokumenty: 1) Obec Libouchec: seznam domů podle stavu z 31.12.1945, 2) Seznam všech domů v Libouchci, 3) Seznam domů po Němcích obydlených Čechy a 4) Výměr okresního národního výboru v Děčíně pod č. j. 1596/46. V prvním dokumentu jako majitelé domu jsou uvedeni dědici Schlögel (Schlögels Erben) a že dům je obytný. V druhém – stejní majitelé, 6 žijících osob a poznámka „Schlögel Franz“. Nepodařilo zjistit, co znamená poznámka, není to důležité z hlediska dalšího vývoje. Ze třetího seznamu vyplývá, že dům je předán jinému majiteli. Rozhodnutím okresního národního výboru ze dne 15. dubna 1946 na základě dekretu č. 100/1945 Oskarů a Rudolfu Schlögelům, a Marii Köttig byl konfiskován majetek. Rozhodnutí nabylo plné moci dnem 14. srpna 1946 (příloha č. 3).

Ve Státním okresním archivu Děčín byly prohlédnuty materiály z fondu Okresního národního výboru Děčína, týkající se záležitostí německého obyvatelstva [93–110]. V soupisu Němců a Maďarů v obci Libouchec [94] jsou uvedeni Václav Schlögel a Františka Schlögelová. A stejné osoby se objevují v soupisu Němců podle jednotlivých transportů, ve vagonu 19 vlaku, který odjížděl 23. července 1946 z Děčína do Bad Schandau v sovětské okupační zóně [98, 108].

Kromě toho, bylo provedeno šetření ve fondu Ministerstva vnitra v Národním archivu [111–117]. Žádná data týkající se rodiny Schlögel nebyla nalezená.

Takže bylo jasné, že po 2. světové válce Františka a Wenzel Schlögelovi opustili Československo. Pravděpodobně jejich příbuzní také, ale tento předpoklad se nepodařilo pramenně doložit.

Z dodatku ke knize Kurta Hocke [90], byly zjištěny následující informace. Wenzel Schlögel zemřel v dubnu 1948 v německém Gumpelstadtě, jeho žena 25. srpna 1960 také v Gumpelstadtě [118, s. 53]. Ve stejném městě zemřeli 17. února 1972 Marie Köttig [118, s. 22]. Ve stejné práci je uveden Rudolf Schlögel, zesnulý v roce 1981 v Neuffenu, též v Německu.

Z městského archivu Bad Salzungen, kde jsou uloženy dokumenty z Gumpelstadtu, byl obdržén úmrtní list paní Marie Köttigové. O její potomcích není nic známo.

Z městského archivu Neuffena odpověděli, že pan Rudolf Schlögel zemřel 10. ledna 1982 v Nürtingenu. Jiné osoby se stejným příjmením ve městě nejsou.

Dalším krokem bylo oslovení Spolkového archivu Německa, pobočky, kde se nachází dokumentace německého obyvatelstva ve střední a východní Evropě (Bundesarchiv-Lastenausgleichsarchiv) [119]. Na dotaz byly obdrženy přihlašovací lístky celé rodiny s uvedením adres a údajů o úmrtí. Kromě toho, byli získány spisy o udělení kompensací Rudolfu (signatura ZLA 1/10098678) a Oskaru (signatura ZLA 1/11484928) Schlögelům. Z posledního spisu je patrné, že Oskar s rodinou žil v Taufkircheně nedaleko od Mnichova. Z matriky Taufkirchena bylo dodána informace, že Oscar Schlögel zemřel 5. 3. 1977, jeho manželka Elisabeth Marie 7. 1. 1997, oba ve Mnichově. Jejich jediný syn Horst Wilhelm Josef – 14. 10. 2008 v Ingolstadtě. O jeho dětech není nic známo.

Potvrzení o úmrtí jsou v příloze č. 4.

Závěr: během šetření bylo prokázáno, že Wenzel, Franziska, Marie, Rudolf a Oskar Schlögelovi jsou příbuznými zákazníka – pana Olega F; bylo nalezeno, že po 2. světové válce se rodina rozdělila a její členové žili v různých státech rozděleného Německa; pravděpodobně jejich potomci nejsou.

5.2. Czechcagoans

Pan Vitalij D. z Minsku napsal, že hledá sestřenicí svého dědečka, paní Xénii Gilíkovou (rozenou Ljubočkovou), která bydlela v Československu a s kterou si příbuzní Vitalije dopisovali do konce 1970 let. Byla předložena fotokopie obálky s adresou Na okruhu 13, 460 01 Liberec I, ČSSR (příloha č. 5).

Cesta do Liberce a hledání v databázi místních hřbitovů nedaly k věci nic.

Dále byla odeslána žádost na Katastrální pracoviště Liberec, která byla zaevidovaná pod číslem PU-898/2019-505. V seznamu vlastníků výše uvedené nemovitosti Gilíkovi nebyli uvedeni.

Dle slov Vitalije paní Gilíková pracovala jako profesorka ruštiny, ale nevěděl, kde konkrétně. Proto bylo zkušeno vyhledávání pomocí různých informačních portálů (Seznam, Google, Yandex, Yahoo apod.) a byly nalezeny 2 dokumenty, ze kterých vyplývalo, že Xénia Gilíková pracovala na Střední ekonomické škole (dnes Obchodní akademie) v Liberci [120, 121]. Dle informace ze školy, poskytnuté telefonicky, bylo zjištěno, že paní Gilíková v 1980 odjela na dovolenou a už se nevrátila.

V archivu bezpečnostních složek [83] byly nalezeny archiválie, týkající se Xénii Gilíkové (Ljubočkové) [122, 123]. Ze trestního spisu bylo zjištěno, že Xénie Gilíková (nar. 25. 6. 1938)

s manželem ing. Janem Gilíkem (nar. 10. 6. 1937) a s neplnoletým synem Romanem (nar. 9. 6. 1966) odjeli 23. července 1980 přes OPK Medved'ov na dovolenou do Jugoslávie, měli se vrátit 13. srpna téhož roku a nevrátili se. Z dopisu matce Xénii Adele Ljubočkové bylo patrné, že nějakou dobu setrvali v Rakousku [123].

Při novém vyhledávání na Googlu byly nalezeny žádosti o občanství Spojených států amerických Xénie, Jana a Romana Gilíkových, jejich několik adres v Chicagu, Illinois, telefonní čísla a emaily. Bohužel pokusy navázat telefonický nebo emailový kontakt nebyly úspěšnými. Nepodařilo to ani přes Český konzulát v Chicagu, ani přes společnost Chicago Aerosol, kde údajně pracuje Roman Gilík (příloha č. 6).

Závěr: bylo zjištěno, že hledána osoba od roku 1980 nežije v Česku, nýbrž v Spojených státech amerických. Pokusy navázat kontakt nebyly úspěšné.

5.3. Akilina nebo Pantělejmon?

Paní Ida S. má prababičku z Ukrajiny – Akilinu. Dle její úmrtního listu paní Akilina Hrubešová se narodila 13. června 1898 v Sosnici. Někdy v roce 1917 v Kyjevě potkala rakouského zajatce Josefa Hrubeše a se za něj vdala. Ovšem zápis o sňatku paní Ida nemá, předložila jen kopii matričního zápisu o křtu 5. května 1919 v Kyjevskopečerském Voskresenském kostelu své babičky Julie a údaje o narození její sestry Věru – už v Československu, ze kterých vyplývalo, že otec Akiliny Trofím Stelmach pocházel z Volynky, Sosnického újezdu Černigovské gubernie Ruska (příloha č. 7).

Za prvé byly prohlédnuty matriční zápisy Kyjevskopečerského Voskresenského kostelu za léta 1917–1919 [124–126]. Bohužel zápisy za květen 1919 nejsou dochovány. Originál zápisu o narození Julie a rovněž zápis o sňatku Akiliny a Josefa Hrubeše nalezeny nebyly.

Dále byly prozkoumány matriky narození všech čtyř pravoslavných chrámů města Sosnica za rok 1898 [127]. Zápis o narození Akiliny tam není. Ale za stejný rok v matrikách kostela Roždestva Bogorodici vsi Zagrebelje se nachází zápis, že 27. července kozákovi Sosnického újezdu Trofimu Stefanovu Stelmachovi a jeho manželce Taťaně Kirillově⁵ se narodil syn Pantělejmon [127, f. 175]. Vzhledem k tomu, že Zagrebelje a Volynka jsou vzdálené od sebe přibližně 15 km, dalo se předpokládat, že jde o hledanou rodinu, ale zůstala otázka, jestli se s Pantělejmonem nenarodila také Akilina, která z nějakých důvodů nebyla zapsána. Proto byly prohlédnuty matriční zápisy kostela Roždestva Bogorodici vsi Zagrebelje od roku 1876 do roku

---

⁵ Zde Stefanov a Kirillova – jména po otci, které do roku 1918 se psala bez sufixu -ič/-na.

1900 včetně [128]. Byly nalezeny zápisy o křtu několika dětí Trofima a Taťany Stelmachů a mezi nimi byla i Akilina – 13. června, ale jiného roku – 1891 [129].

Paní Ida zpočátku skepticky přijala tuto zprávu, ale za nějaké 2 měsíce se souhlasila. Mezi tím v ruské genealogické skupině na Facebooku Genealogija i Semejnaja istorija byl udělán malý průzkum, který pak byl zopakován [130]. Na dotaz, jestli se účastníci setkali s tím, že jejich předkové nebo příbuzní si měnili věk. Respondenti napsali o 89 případech. 14 mužů a 20 žen si zvýšili věk. 8 mužů a 47 žen si věk zmenšili z různých důvodů (příloha č. 8).

Na závěr byl nalezen zápis o sňatku z roku 1884 Trofima Stefanova Stelmacha, 22 let a Taťany Kirillově Maximenko, 23 let (Dmitrij Kirillov Maximenko je kmotr Akiliny) [129, 131] a revizi vsi Volynka z roku 1858, kde je uveden Stafan Ivanov Stelmach – zřejmě otec Trofima a dědeček Akiliny [132].

Závěr: byl nalezen zápis o křtu Akiliny Hrubešové, zápisy o narození její sourozenců, sňatku rodičů a soupis rodiny její dědečka. Pátrání může pokračovat.

6. Seznam pramenů a literatury

1. ŘIČAŘ, Kristoslav. Úvod do genealogie: kdo jsou moji předkové a odkud přišli? Vyd. 1. Praha: Horizont, 1995. 94 s. ISBN 80-7012-082-7.
2. ŘIČAŘ, Kristoslav. Občanská genealogie: základy rodopisné práce. 1. vyd. Praha: IŽ, 2000. 136 s. ISBN 80-240-1080-1.
3. LUTONSKÝ, Boleslav a kol. Základy genealogie: soubor přednášek pro laické genealogy. Vyd. 1. V Praze: Česká genealogická a heraldická společnost, 1999- . sv. Editio optima. Vademecum genealoga; sv. 5, 6. ISBN 80-238-5308-2.
4. <http://www.genealogie.cz/>
5. MAREČKOVÁ, Marie. Příručka praktické genealogie: jak sestavit rodokmen. Vyd. 1. Praha: Paseka, 2004. 187 s. ISBN 80-7185-662-2.
6. PETERKA, Josef. Cesta k rodinným kořenům, aneb, Praktická příručka občanské genealogie. 1. vyd. Praha: Libri, 2006. 373 s. ISBN 80-7277-307-0.
7. LEDNICKÁ, Blanka. Sestavte si rodokmen: pátráme po svých předcích. 1. vyd. Praha: Grada, 2012. 171 s., [5] s. obr. příl. ISBN 978-80-247-4069-0.
8. HÁSEK, Václav a kol. Učebnice pro začínající rodopisce. Praha: Česká genealogická a heraldická společnost v Praze, [2014]. 286 s. ISBN 978-80-905500-1-8. HÁSEK, Václav, ed. Sborník učebních textů kurzu pro pokročilé [sic] rodopisce. V Praze: Česká genealogická a heraldická společnost, 2007. 301 s. Schola genealogica ac heraldica nova; sv. 3. ISBN 978-80-239-9854-2. LUTONSKÝ, Boleslav a ČERNÝ, Jaroslav. Latinsko-německo-český slovník nemocí, úrazů a příčin smrti a výrazů s nimi souvisejících (nejen) pro genealogy. Vyd. 1. Praha: Ringier ČR, 1995. 246 s. Editio optima. Vademecum genealoga; sv. 1. MAREŠ, Jan. Latinsko-český slovník pro genealogy. V Praze: Česká genealogická a heraldická společnost, 2013. 155 s. Schola genealogica ac heraldica nova. ISBN 978-80-905500-0-1. KASALICKÝ, Václav a LUTONSKÝ, Boleslav. Německo-český slovník pro genealogy. Vyd. 1. Praha: Česká genealogická a heraldická společnost, 1997. 123 s. Vademecum genealoga; sv. 3. ISBN 80-238-1121-5.
9. Genealogické a heraldické listy = Acta genealogica ac heraldica. Praha: Tabularium Traditionis, 1993- . ISSN 1212-9631.
10. KREJČÍKOVÁ, Jarmila a KREJČÍK, Tomáš. Základy heraldiky, genealogie a sfragistiky: určeno pro posl. fak. filozof. 1. vyd. Praha: SPN, 1987. 352 s.
11. DOSKOČIL, Karel. Vývoj farních matrik v českých zemích ve světě právních předpisů. Časopis rodopisné společnosti v Praze, Praha, 1940, roč. 12, č. 2.

12. GRAS, Pierre, Le registre paroissial de Givry (1334-1357) et la peste noire en Bourgogne. Bibliothèque de l'École des chartes, 1939, s. 295-308. Dostupné online z https://www.persee.fr/doc/bec_0373-6237_1939_num_100_1_449196
13. MAUR, Eduard. Vývoj matričního zápisu v Čechách, *Historická demografie* 6, 1972, s. 40-58.
14. Zákon č. 301/2000 Sb. Zákon o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů.
15. <https://www.mvcr.cz/clanek/matriky-nahlizeni-do-matricnich-knih-a-sbirky-listin.aspx>
16. Zákon č. 499/2004 Sb. Zákon o archivnictví a spisové službě a o změně některých zákonů.
17. <https://rodokmen-pomoci-internetu.cz/ebook/digitalizovane-matricni-knihy/>
18. ANTONOV D. N., ANTONOVA I. A. Metričeskíe knihi Rossii XVIII – načala XX v. Moskva: Rossijskij gosudarstvennyj gumanitarnyj universitet, 2006. (Антонов Д. Н., Антонова И. А. Метрические книги России XVIII – начала XX в. Москва: Российский государственный гуманитарный университет, 2006).
19. <https://familio.media/about-genealogy/glavnye-dokumenty-geneologa-metricheskie-knigi/>
20. Ústřední státní archiv Moskvy, fond 2099, inventář č. 2, spis 1.
21. ANTONOVA Irina A., ANTONOV Dmitri Metričeskíe knihi Rossii XVIII – načala XX v (Метрические книги России VII–нач. XX в.) *Rocznik Lubelskiego Towarzystwa Genealogicznego*, 2010, 2, s. 143-164.
22. Federální zákon ze dne 22.10.2004, č. 125-F3 ve znění od 28.12.2022 O archivnictví v Ruské federaci (Федеральный закон от 22.10.2004 N 125-ФЗ (ред. от 28.12.2022) "Об архивном деле в Российской Федерации").
23. <https://dzen.ru/a/ZKOMmRlbBW6zi4WX>
24. <https://zapret-doc.livejournal.com/660.html>
25. <http://metrics.tilda.ws/>
26. <https://www.familysearch.org/>
27. EBELOVÁ, Ivana. Písemnosti hromadné povahy a jejich zpřístupňování. In: Pragmatické písemnosti v kontextu právním a správním. Opera Facultatis philosophice Universitatis Carolinae Pragensis, vol. VI/2008, s. 289–305.
28. MATUŠÍKOVÁ, Lenka, ed., KUKÁNOVÁ, Zlatuše, ed. a ZAHRADNÍKOVÁ, Magda, ed. Soupis poddaných podle víry z roku 1651. Hradecko-Bydžovsko. Vyd. 1. V Praze: Státní ústřední archiv v Praze, 2000. 4 sv. (1539 s.). ISBN 80-85475-63-4.
29. <https://www.nacr.cz/>

30. RYANTOVÁ, Marie. Nejstarší zpovědní seznamy a výkazy panství Vysoký Chlumeč ze čtyřicátých a počátku padesátých let 17. století. *Historia Universitatis Carolinae Pragensis*. Příspěvky k dějinám Univerzity Karlovy. Praha, 2010, Tomus L. Fasc. 1.
31. ČÁŇOVÁ, Eliška (ed.), Prameny pro hospodářské a sociální dějiny. 1. Nejstarší zpovědní seznamy 1570–1666, I., II., Praha 1973, a Táž (ed.), Prameny pro hospodářské a sociální dějiny. 1. Nejstarší zpovědní seznamy 1628–1670, III., Praha 1983; dále i Táž, Prameny pro demografickou statistiku v archivu pražského arcibiskupství, HD 4, 1970, s. 19–32; Táž, K problematice studia zpovědních seznamů arcibiskupství pražského jako pramene pro demografickou statistiku, HD 5, 1971, s. 47–60; Táž, Nejstarší zpovědní seznamy arcidiecéze pražské jako pramen pro demografickou statistiku, HD 6, 1972, s. 59–77; Táž, Seznamy obyvatel vzniklé při rekatolizační činnosti jako prameny pro demografickou statistiku, HD 8, 1983, s. 61–74.
32. ŠIMÁK, Josef Vítězslav. Zpovědní seznamy arcidiecéze pražské z let 1671-1725: (consignationes paschaliter poenitentium). Dílu I. sv. I., Boleslavsko a Kouřimsko. V Praze: Historický spolek, 1909. 405 s. ŠIMÁK, Josef Vítězslav, ed. Zpovědní seznamy arcidiecéze pražské z let 1671-1725. Díl I, Boleslavsko, Kouřimsko, Chrudimsko, Čáslavsko. V Praze: Historický spolek, 1918. xii, 982 stran. ŠIMÁK, Josef Vítězslav, ed. Zpovědní seznamy Arcidiecéze pražské z let 1671-1725. Dílu I. sv. 2, Chrudimsko, Čáslavsko. V Praze: Historický spolek, 1918. xii, [3], 410-982 s. ŠIMÁK, Josef Vítězslav, ed. Zpovědní seznamy arcidiecéze pražské z let 1671-1725 V. (Dílu II. sv. 1), Bechyňsko. V Praze: Historický spolek, 1928. 199 s. ŠIMÁK, Josef Vítězslav, ed. Zpovědní seznamy arcidiecéze pražské z r. 1671-1725. VI, Vltavsko. V Praze: Histor. spolek za pomoci Minist. školství a národní osvěty, Zem. správního výboru, Nadání Hlávková, České akademie, 1929. s. 206-311. ŠIMÁK, Josef Vítězslav, ed. Zpovědní seznamy arcidiecéze pražské z r. 1671-1725. Dílu II. sv. 3, Podbrdsko. V Praze: Histor. spolek za pomoci Minist. školství a národní osvěty, Zem. správního výboru, Nadání Hlávková, České akademie, 1929. s. 316-391. ŠIMÁK, Josef Vítězslav, ed. Zpovědní seznamy arcidiecéze pražské z r. 1671-1725. VIII, Prachensko. V Praze: Historický spolek, 1931. s. [393]-505. ŠIMÁK, Josef Vítězslav, ed. Zpovědní seznamy arcidiecéze pražské z r. 1671-1725. IX., X., (dílu 3. sv. 1), Plzeňsko a Loketsko. V Praze: nákladem Histor. spolku za pomoci minister. školství a národní osvěty, zem. správního výboru, Nadání Hlávková, České akademie, 1935. 239 stran. ŠIMÁK, Josef Vítězslav, ed. Zpovědní seznamy arcidiecéze pražské z r. 1671-1725. XI., (Dílu 3. sv. 2), Žatecko. V Praze: Histor. spolek za pomoci Minister. školství a národní osvěty, Zem. správního výboru, Nadání Hlávková, České akademie, 1937. s. 244-391. ŠIMÁK, Josef Vítězslav, ed. Zpovědní seznamy arcidiecéze pražské z r. 1671-1725. XII. (Dílu

3. sv. 3), Slánsko. V Praze: Historický spolek, 1937. [II] s., s. 396-505. ŠIMÁK, Josef Vítězslav, ed. Zpovědní seznamy arcidiecése pražské z r. 1671-1725. XIII.-XV, Rakovnicko, Praha a okolím, Kladsko. V Praze: nákladem Histor. spolku, 1938. [iv] s., s. 510-649, [ii] s.
33. Petričenko, Michail Borisovič. Praktičeskie rekomendacii po sostavleniju křesjanských rodoslovných. Moskva: Staraja Basmannaja, 2014. (Петриченко Михаил Борисович. Практические рекомендации по составлению крестьянских родословных. Москва: Старая Басманная, 2014.)
34. <https://familio.media/about-genealogy/glavnye-dokumenty-geneologa-ispovednye-rospisi/>
35. EBELOVÁ, Ivana et al. Etnografický atlas Čech, Moravy a Slezska. V, Židovské obyvatelstvo v Čechách v letech 1792-1794. Vyd. 1. Praha: Etnologický ústav Akademie věd České republiky, 2007. 135 s. ISBN 978-80-85010-94-7.
36. БОHÁЧЕК, Jan, ed. et al. Soupis židovských rodin v Čechách z roku 1793. I., Loketský kraj, Boleslavský kraj, Budějovický kraj. Vyd. 1. Praha: Státní ústřední archiv v Praze, 2002. 277 s. ISBN 80-85475-91-X.
37. GESSEN, V. Ju. K istorii statističeskich issledovanij evrejskogo naselenija v Rossii. (ГЕССЕН, В. Ю. К истории статистических исследований еврейского населения в России). Dostupné online z <https://cyberleninka.ru/article/n/k-istorii-statisticheskikh-issledovaniy-evrejskogo-naseleniya-v-rossii/viewer>
38. https://digi.ceskearchivy.cz/files/historie_sl.pdf
39. DVOŘÁČEK, František. Soupisy obyvatelstva v Čechách, na Moravě a ve Slezsku v letech 1754–1921, Československý. statistický věstník 5, 1923–1924, s. 247–302.
40. Migrace obyvatelstva ČSR v letech 1938–39. Dostupné online z <https://www.sudetstiniemci.cz/cs/hist0/hist3/>
41. HERZÁNOVÁ, Ľubica. Sčítanie ľudu z roku 1930 ako prameň pri výskume štruktúry rodiny / Herzánová, Ľubica. 50, Slovenský národopis 2002, 50, č. 1, s. 25-43. ISSN:1335-1303.
42. [https://ru.wikipedia.org/wiki/Перепись_населения_Российской_империи_\(1897\)](https://ru.wikipedia.org/wiki/Перепись_населения_Российской_империи_(1897))
43. Vysočajše utverzhdjennoe 5. ijunja 1895 goda Polozhenie o pervoj vseobščej perepisi naselenija Rossijskoj imperii. Sankt-Petěrburg: izdanie Centralnogo statističeskogo komiteta Ministerstva vnutrennich děl, 1895, 18 s. (Высочайше утверждённое 5-го июня 1895 года Положение о первой всеобщей переписи населения Российской империи. Санкт-Петербург: издание Центрального статистического комитета Министерства внутренних дел, 1895. 18 с.). Dostupné online z <https://www.prilib.ru/item/329001>.
44. <https://newtimes.ru/articles/detail/28970>
45. <https://arch1897.histcensus.asu.ru/>

46. Webová stránka genealoga Nikolaje Kurpana, <https://gen.kurpan.ru/>
47. PEKAŘ, Josef. České katastry 1654–1789: se zvláštním zřetelem k dějinám hospodářským a ústavním. V Praze: Historický klub, 1915. 363 s.
48. <https://www.mza.cz/>
49. BRZOVONATÝ, Jan, DRKAL, Stanislav, Karolínský katastr slezský, Sv. 1. Praha: Archivní správa Ministerstva vnitra, 1972.
50. MILJUKOV P. N. Knigi piscovye i perepisnye. Publ. v Encyklopedičeskij slovar' v 86 t. Sankt-Petěrburg: izd. F.A.Brokgauz, I.A.Efron, 1890–1907 (Милюков П. Н. Книги писцовые и переписные. Публ. в Энциклопедический словарь в 86 т., Санкт-Петербург: Изд. Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефрон, 1890–1907). Dostupné online z <http://niv.ru/doc/dictionary/brockhaus-efron/articles/202/knigi-piscovye.htm>
51. PISCOVYE KNIGI. Boľšaja rossijskaja enciklopedija 2004–2017 (Писцовые книги. Большая российская энциклопедия 2004–2017). Dostupné online z https://old.bigenc.ru/domestic_history/text/3141414
52. PEREPISNYE KNIGI. Boľšaja rossijskaja enciklopedija 2004–2017 (ПЕРЕПИСНЫЕ КНИГИ. Большая российская энциклопедия 2004–2017). Dostupné online z https://old.bigenc.ru/domestic_history/text/2713081
53. DAVYDOV N. V. Šaturskij kraj při care Michaile Fjodoroviče v pis'mach i merach kn. V. P. Kropotkina. Moskva: Izvestija, 2010. 480 s. (Давыдов Н.В. Шатурский край при царе Михаиле Федоровиче в письмах и мерах кн. В.П. Крапоткина. М.: Известия, 2010 г. 480 с.).
54. <https://familio.media/about-genealogy/glavnye-dokumenty-genealoga-revizskie-skazki/>
55. REVIZII. Boľšaja rossijskaja enciklopedija 2004–2017 (РЕВИЗИИ. Большая российская энциклопедия 2004–2017). Dostupné online z <https://old.bigenc.ru/economics/text/3501034>
56. VACULÍK, Jaroslav. Dějiny volyňských Čechů I. (1868-1914). Praha: 1997. Reedice pro elektronické vydání. Dostupné z https://www.scvp.eu/downloads/Dejiny_volynskych_cechu_1.pdf
57. VACULÍK, Jaroslav. Dějiny volyňských Čechů II. (1914-1945). Praha: 1998. Reedice pro elektronické vydání. Dostupné z https://www.scvp.eu/downloads/Dejiny_volynskych_cechu_2.pdf
58. VACULÍK, Jaroslav. Dějiny volyňských Čechů III. (1945-1948). Brno: 2000. Reedice pro elektronické vydání. Dostupné z https://www.scvp.eu/downloads/Dejiny_volynskych_cechu_3.pdf
59. <https://www.volynaci.cz/>

60. BACHRUŠIN, Sergej Vladimirovič et al. Dějiny SSSR v XVIII. a XIX. století. 4., aut. vyd. Praha: Státní nakladatelství politické literatury, 1953. 404 s., [5] slož. l. obr. příl.
61. NAZARENKO, T. Ju. Izmenenie politiki po otnošeniju k pereseleniju s 1861 po 1889 gody (Назаренко, Т. Ю. Изменение политики по отношению к переселению в период с 1861 по 1889 годы). Dostupné z <https://сибиряки.онлайн/documents/correction/izmenenie-politiki-po-otnosheniyu-k-pereseleniyu-v-period-s-1861-po-1889-gody/>.
62. NAZARENKO, T. Ju. Ot zákona 1889 goda do načala Stolypinskoj reformy (Назаренко, Т. Ю. От закона 1889 года до начала Столыпинской реформы). Dostupné z <https://сибиряки.онлайн/documents/ot-zakona-1889-goda-do-nachala-stolypinskoj-reformy/>
63. <https://predok.moy.su/publ/2-1-0-6>
64. <https://www.vuapraha.cz/vojensky-historicky-archiv/>
65. <https://histrf.ru/read/articles/kak-naiti-svoieghe-priedka-uchastnika-piervoimirovoi>
66. <http://www.grwar.ru/>
67. <https://www.ria1914.info>
68. <https://gwar.mil.ru/heroes/>
69. PATRIKKEEV S. B. Svodnye spiski kavalerov Georgievskogo kresta 1914–1922 gg. (С.Б.Патрикеев. Сводные списки кавалеров Георгиевского креста 1914–1922 гг.). Dostupné z <https://pomnirod.ru/materialy-k-statyam/vojna/pervaya-mirovaya-vojna/nagrashennyye/georgievskie-kavalery-perioda-pervoj-mirovoj-voyny1/sbpatrikееv-svodnye-spiski-kavalerov-georgievskogo-kresta-19141922-gg.html>
70. <https://cavalier.rusarchives.ru/pages/about>
71. <http://swolkov.org/index.htm>
72. Všeruský rodokmen <https://vgd.ru/>
73. <https://sbirkysk.nkp.cz/index.php?page=sbirky&id=22>
74. Rossiya i SSSR v vojnách XX veka. Poteri vooruzhjonnyh sil. Statističeskoe issledovanie. Pod obščej redakciej kandidáta nauk, professora AVN general-polkovnika G. F. Krivošeeva. Moskva: Olma-Press, 2001 (Россия и СССР в войнах XX века Потери вооруженных сил Статистическое исследование Под общей редакцией кандидата военных наук, профессора АВН генерал-полковника Г. Ф. Кривошеева Москва “Олма-Пресс” 2001)
75. Webové stránky Ruského Ústředního archivu Ministerstva obrany https://archive.mil.ru/archival_service/central/history.htm
76. <https://pamyat-naroda.ru/heroes/>
77. <https://obd-memorial.ru/>
78. <https://podvignaroda.ru/>

79. <https://1418museum.ru/>
80. <https://www.ptejteseknihovny.cz/dotazy/neodsunuti-nemci>
81. <https://www.memo.ru/ru-ru/>
82. <https://bessmertnybarak.ru/books/>
83. <https://www.abscr.cz/>
84. https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_German_names_for_places_in_the_Czech_Republic
85. SOA Litoměřice, fond 1283, signatura 28/40. Matrika narozených v obci Ludvíkovice, 1865-1895, folie 238, dostupné online z <http://vademocum.soalitomerice.cz/vademocum/permalink?xid=09ddd7cea03b9b8d:4e496e4e:12216bae987:-76f2&scan=c96d1d1bbb2c4896ab0ca9b5188cd7c7>
86. SOA Litoměřice, fond 2186, signatura 48/36. Matrika narozených, oddaných a zemřelých v obci Louka u Litvínova, 1890-1900, folie 188, dostupné online z <http://vademocum.soalitomerice.cz/vademocum/permalink?xid=09ddd7cea03b9b8d:30bdd2c7:1201ea2ef5b:-784e&scan=74d0c62e98144421b51463f76d56dfea>
87. SOA Litoměřice, fond 9658, signatura 48/46. Matrika narozených v obci Horní Litvínov 28.4.1896-21.10.1902, folie 470, dostupné online z <http://vademocum.soalitomerice.cz/vademocum/permalink?xid=09ddd7cea03b9b8d:30bdd2c7:1201ea2ef5b:-7871&scan=c5b7e5b7459145458c6e6566c1b2b1c3>
88. SOA Litoměřice, fond 10779, signatura 48/47. Matrika narozených v obci Horní Litvínov 21.10.1902-24.5.1911, folie 412, dostupné online z <http://vademocum.soalitomerice.cz/vademocum/permalink?xid=8d0e01f6cf78fd58:-6ca67971:13f99d54109:-7f34&scan=f625001f235b473aa90cf226cb2c2cb4>
89. SOA Litoměřice, fond 1285, signatura 28/41. Matrika oddaných v obci Ludvíkovice 1862–1897, folie 90, dostupné online z <http://vademocum.soalitomerice.cz/vademocum/permalink?xid=09ddd7cea03b9b8d:4e496e4e:12216bae987:-76f0&scan=d3e2508aa655477db9ad5464018e5e20>
90. HOCKE, Kurt. Unsere Heimat in Böhmen; Geschichte und Berichte rund um die ehemalige deutsche Gemeinde Königswald 1270 - 1946, 1. vyd., Nürnberg: Selbstverlag, 1993. 449 s.
91. DAŇHEL, Jiří. Königswald – Libouchec v pojetí času, Libouchec: 2017. 344 s.
92. SOA Litoměřice, Archiv města Ústí nad Labem, fond Místní národní výbor Libouchec, NAD 399.

93. SOkA Děčín, fond Okresní národní výbor Děčín, Manipulace 1945–1960, A – Knihy, 2. Knihy evidenční, b) Bezpečnostní a trestní záležitosti, inv. č. 61. Rejstřík osob německé národnosti stíhaných vyšetřovacími komisemi ONV a Vyšetřovací komisí Rabštejn.
94. SOkA Děčín, fond Okresní národní výbor Děčín, Manipulace 1945–1960, C – Spisy, 3. Bezpečnost a vnitřní záležitosti, c) Záležitosti německého obyvatelstva, karton č. 32, inv. č. 304, Soupisy Němců (abecedně podle obcí): Kamenická Stráň, Kamenický Šenov, Karlovka, Kerhartice, Krásný Studenec, Křešice, Kunratice, Labská Stráň, Lesná (Harta), Libouchec, Líska, Loučky, Ludvíkovice, Malá Bukovina, Malá Veleň (+ Soutěsky, Jedlka), Malšovice, Malý Šachov, Markvartice, Merboltice, Mezná.
95. SOkA Děčín, fond Okresní národní výbor Děčín, Manipulace 1945–1960, C – Spisy, 3. Bezpečnost a vnitřní záležitosti, c) Záležitosti německého obyvatelstva, karton č. 34, inv. č. 306. Evidenční karty Němců v okrese (11-12/1946).
96. SOkA Děčín, fond Okresní národní výbor Děčín, Manipulace 1945–1960, C – Spisy, 3. Bezpečnost a vnitřní záležitosti, c) Záležitosti německého obyvatelstva, karton č. 34, inv. č. 307. Soupisky Němců k vyhlášce ONV z 5. února 1947 č. 3617/47.
97. SOkA Děčín, fond Okresní národní výbor Děčín, Manipulace 1945–1960, C – Spisy, 3. Bezpečnost a vnitřní záležitosti, c) Záležitosti německého obyvatelstva, karton č. 34, inv. č. 311. Soupisy Němců – jednotlivé transporty (2/1946-3/1946).
98. SOkA Děčín, fond Okresní národní výbor Děčín, Manipulace 1945–1960, C – Spisy, 3. Bezpečnost a vnitřní záležitosti, c) Záležitosti německého obyvatelstva, karton č. 35, inv. č. 311. Soupisy Němců – jednotlivé transporty (4/1946-8/1946).
99. SOkA Děčín, fond Okresní národní výbor Děčín, Manipulace 1945–1960, C – Spisy, 3. Bezpečnost a vnitřní záležitosti, c) Záležitosti německého obyvatelstva, karton č. 36, inv. č. 311. Soupisy Němců – jednotlivé transporty (9/1946-12/1946)
100. SOkA Děčín, fond Okresní národní výbor Děčín, Manipulace 1945–1960, C – Spisy, 3. Bezpečnost a vnitřní záležitosti, c) Záležitosti německého obyvatelstva, karton č. 36, inv. č. 312. Dobrovolné vystěhování Němců mimo organizované transporty (agenda vyplácení tzv. permitu).
101. SOkA Děčín, fond Okresní národní výbor Děčín, Manipulace 1945–1960, C – Spisy, 3. Bezpečnost a vnitřní záležitosti, c) Záležitosti německého obyvatelstva, karton č. 36, inv. č. 313. Dobrovolné vystěhování Němců mimo organizované transporty (povolení pro jednotlivce – pouze říjen 1945).

102. SOkA Děčín, fond Okresní národní výbor Děčín, Manipulace 1945–1960, C – Spisy, 3. Bezpečnost a vnitřní záležitosti, c) Záležitosti německého obyvatelstva, karton č. 37, inv. č. 314. Korespondence ve věci vysídlení Němců (jednotlivé případy řazené podle let a abecedně).
103. SOkA Děčín, fond Okresní národní výbor Děčín, Manipulace 1945–1960, C – Spisy, 3. Bezpečnost a vnitřní záležitosti, c) Záležitosti německého obyvatelstva, karton č. 38, inv. č. 315. Korespondence ve věci vynětí z tzv. odsunu (jednotlivé případy řazené chronologicky).
104. SOkA Děčín, fond Okresní národní výbor Děčín, Manipulace 1945–1960, C – Spisy, 3. Bezpečnost a vnitřní záležitosti, c) Záležitosti německého obyvatelstva, karton č. 38, inv. č. 317. Dodatečné vysídlení (tzv. odsun) Němců do ruské okupační zóny.
105. SOkA Děčín, fond Okresní národní výbor Děčín, Manipulace 1945–1960, C – Spisy, 3. Bezpečnost a vnitřní záležitosti, c) Záležitosti německého obyvatelstva, karton č. 38, inv. č. 318. Nucené vystěhování (tzv. rozptyl) Němců do vnitrozemí.
106. SOkA Děčín, fond Okresní národní výbor Děčín, Manipulace 1945–1960, C – Spisy, 3. Bezpečnost a vnitřní záležitosti, c) Záležitosti německého obyvatelstva, karton č. 38, inv. č. 319. Agenda žádostí Němců o vystěhování do Německa.
107. SOkA Děčín, fond Okresní národní výbor Děčín, Manipulace 1945–1960, C – Spisy, 3. Bezpečnost a vnitřní záležitosti, c) Záležitosti německého obyvatelstva, karton č. 41, inv. č. 328. Sběrné a pracovní tábory v okrese všeobecně (přehledy o stavu a vybavení, vyúčtování, nucené práce, žádosti o propuštění, zaměstnanci, likvidace).
108. SOkA Děčín, fond Okresní národní výbor Děčín, Manipulace 1945–1960, C – Spisy, 3. Bezpečnost a vnitřní záležitosti, c) Záležitosti německého obyvatelstva, karton č. 42, inv. č. 329. Sběrné a pracovní tábory v okrese jednotlivě (soupisy vězňů, soupisy strážů, vyúčtování stravného, korespondence) – Benešov, Bynov, Děčín (Loubská č.p. 698), Děčín (Střelnice) a Podmokly (Makosa), Děčín – Staré Město, Podmokly – Popovice, Janská, Libouchec.
109. SOkA Děčín, fond Okresní národní výbor Děčín, Manipulace 1945–1960, C – Spisy, 3. Bezpečnost a vnitřní záležitosti, c) Záležitosti německého obyvatelstva, karton č. 42, inv. č. 330. Soupis osob německé národnosti zemřelých ve sběrných táborech.
110. SOkA Děčín, fond Okresní národní výbor Děčín, Manipulace 1945–1960, C – Spisy, 3. Bezpečnost a vnitřní záležitosti, d) Policejní a trestní záležitosti, karton č. 53, inv. č. 353. Vyšetřovací spisy jednotlivých osob ve věci "provinění proti národní cti" podle dekretu č. 138/1945 Sb. (neúplné, řazeno abecedně R - Š).
111. Národní archiv, fond Ministerstvo vnitra II, (1936) 1945–1968, kartony 8077–8078, inv. č. 4148, B 300. Seznamy Němců odsunutých z jednotlivých sběrných středisek v letech 1946–1948 – středisko Děčín.

112. Národní archiv, fond Ministerstvo vnitra II, (1936) 1945–1968, kartony 8086, 8087, 8088, inv. č. 4148, B 300. Seznamy Němců odsunutých z jednotlivých sběrných středisek v letech 1946–1948 – středisko Chodová Planá.
113. Národní archiv, fond Ministerstvo vnitra II, (1936) 1945–1968, karton 8113, inv. č. 4148, B 300. Seznamy Němců odsunutých z jednotlivých sběrných středisek v letech 1946–1948 – středisko Nečtiny.
114. Národní archiv, fond Ministerstvo vnitra II, (1936) 1945–1968, karton 8121, inv. č. 4148, B 300. Seznamy Němců odsunutých z jednotlivých sběrných středisek v letech 1946–1948 – středisko Podbořany.
115. Národní archiv, fond Ministerstvo vnitra II, (1936) 1945–1968, karton 8136, inv. č. 4148, B 300. Seznamy Němců odsunutých z jednotlivých sběrných středisek v letech 1946–1948 – středisko Trnovany.
116. Národní archiv, fond Ministerstvo vnitra II, (1936) 1945–1968, karton 8138, inv. č. 4148, B 300. Seznamy Němců odsunutých z jednotlivých sběrných středisek v letech 1946–1948 – středisko Žatec.
117. Národní archiv, fond Ministerstvo vnitra II, (1936) 1945–1968, kartony 8141–8142, inv. č. 4148, B 300. Seznamy Němců odsunutých z jednotlivých sběrných středisek v letech 1946–1948 – středisko Všebořice.
118. 14 tes Ortstreffen der Königswalder vom 14.- 16. Mai 2004 in Bad Kissingen am Helligenhof
119. Bundesarchiv, Außenstelle Lastenausgleichsarchiv, Dr.-Franz-Straße 1, 95445 Bayreuth
120. SPALKOVÁ, Dája. Zvonění. č. 101, 2013–2014. Speciální vydání: Staří – čas zralosti, moudrosti a vzpomínek. Liberec, 2013.
121. ANDĚL, Rudolf, FABIÁNOVÁ, Zuzana, POČER, Jaroslav. 150 let Obchodní akademie 1863–2013. Liberec. Dostupné online z https://mail.oalib.cz/oalib2/images/stories/jaroslav_pocer/Aktuality2014/Almanach/komplet%20web.pdf.
122. Archiv bezpečnostních složek. Sbíрка Taktické svazky (T). Signatura T-646 MV;
123. Archiv bezpečnostních složek. Sbíрка Správa vyšetřování StB – vyšetřovací spisy (V). Signatura V-10130 UL.
124. Ústřední státní historický archiv v Kyjevě. Fond 127, inventář č. 1080, spis 474. Matriky Voskresenského kostelu na Pečersku, křty 1917–duben 1918, sňatky 1917, úmrtí 1917–srpen 1918.

125. Ústřední státní historický archiv v Kyjevě. Fond 127, inventář č. 1080, spis 481. Matriky Voskresenského kostelu na Pečersku, 1918.
126. Ústřední státní historický archiv v Kyjevě. Fond 127, inventář č. 1080, spis 497. Matriky Pečerského Voskresenského kostelu, křty září–prosinec 1919, sňatky listopad 1918–1919, úmrtí 1919.
127. Státní archiv Černigovské oblastí. Fond 679, inventář č. 10, spis 915. Matriky kostelů Sosnického újezdu za rok 1898. Dostupné online z <https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:3Q9M-CSMZ-C9GC-S?i=230&cc=3656669&cat=763161>.
128. Státní archiv Černigovské oblastí. Fond 679, inventář č. 10, spisy 245, 252, 256, 260, 262, 268, 288a, 277, 287, 471, 477, 484, 489, 495, 500, 879, 887, 890, 893, 897, 904, 909, 915, 926, 928. Dostupné online z <https://www.familysearch.org/search/catalog/763161?availability=Family%20History%20Library>
129. Státní archiv Černigovské oblastí. Fond 679, inventář č. 10, spis 879, folie 342. Matriky kostelů Sosnického újezdu za rok 1891. Dostupné online z <https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:3Q9M-CSMZ-C3TM-N?cat=763161>
130. <https://www.facebook.com/groups/169714816510441/permalink/2626584520823446/>
131. Státní archiv Černigovské oblastí. Fond 679, inventář č. 10, spis 287, folie 140. Matriky kostelů Sosnického újezdu za rok 1884. Dostupné online z <https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:3Q9M-CSMV-RXL2?cat=763161>
132. Státní archiv Černigovské oblastí. Fond 1011, inventář č. 10, spis 9, folie 450. Revizskaja skazka Sosnického újezdu za rok 1858. Dostupné online z <https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:3Q9M-CSMP-G4WC?i=464&cat=1315173>

Пřílohy

Пříloha č. 1.

Лист № 4
К делу №

АНКЕТА АРЕСТОВАННОГО

1. Фамилия Шлегель
2. Имя и отчество Эрнст Венцелович
3. Дата рождения: число „20“ месяц июль год 1892.
4. Место рождения Лесторж (Богемия) Чехословакия

1) kopie dotazníku Ernsta Schlögele

2) fotografie domu Königswald 207

3) fotografie dvou mužů – údajně bratrů jeho praděda Oskara a Rudolfa

Seznam domů po Němcích obydných Čechy.
 číslo Jméno Jméno číslo
 r. Morávek, Karel

207 Fr. Janský, po Schlögel Doubrava M.

Okresní národní výbor (OSNK) v Děčíně Děčín
 C. j. 1596/46 Okres: Libouchec
 Datum 15.4.1946 Obec: Libouchec
 Číslo seznamu osob 141 *5-4*

Výměr.

Okresní národní výbor (okresní správní komise) v Děčíně
 rozhoduje podle § 1 odst. 4 dekrety presidenta republiky ze dne 23. října 1945, č. 105 Sb. o konfiskaci nepřátelského majetku a Fondech národní obnovy, že podmínky pro konfiskaci podle § 1 odst. 1 č. 1, 2, 3, jsou dány u Oskar Schlögel a spol. Rudolf a Kätling Marie
 v Libouchci a že proto se konfiskuje jeho (její) majetek sestávající z nemovitosti obytný domek příz., 2 byty, pozemky: 1 ha 62 a 44 m
 č. p. 207, zapsané ve vložce č. 207 pozemkové knihy pro katastrální území Libouchec
 t. č. v (národní) správě
 bytem v _____, jakož i veškerý jeho (její) majetek, pokud podle § 1 odst. 1 cit. dekrety není vyloučen z konfiskace.

Odůvodnění jest uvedeno na rubu výměru.
 Proti tomuto výměru lze se odvolat k zemskému národnímu výboru. Odvolání jest podati v ústora uvedeného okresního národního výboru (OSNK) 14. srpna 1946 dně od doručení tohoto výměru.

Výměr nabyl právní moci dnem _____
 Okresní národní výbor (OSNK) v _____
 Referent: _____
 Člen rady: _____

Doručeno dne _____

Pořadové číslo seznamu osob _____
 a výměru: 141

Okres: Děčín
 Obec: Libouchec

Odůvodnění

místního národního výboru (MSK) v Libouchci
 proč se navrhuje provedení konfiskace u (uvésti jména) Oskar Schlögel & spol. L. 207
 majitele byly němci
 vlastního majetek obytný domek a pozemky

Příloha č. 4

Nr. 36

Bad Salzungen, den 17. Februar 1972

Marie Köttig, geb. Schlögel---

wohnhaft in Gumpelstadt Kr. Bad Salzungen Hauptstr. Nr. 3

ist am 17. Februar 1972--- um 12 Uhr 00 Minuten

in Bad Salzungen--- verstorben.

Die Verstorbene war

geboren am 20. Januar 1900--- in Giesa Kr. Brüx---

und war nicht-verheiratet verwitwet---

Leiter des Standesamtes
Dittmar *Dittmar*

Nr. 15 c

Nürtingen, den 11. Januar 1982

Rudolf S c h l ö g e l, Gaswerkerarbeiter, katholisch,

wohnhaft in Neuffen, Theoderichstr. 33,

ist am 10. Januar 1982 um 05 Uhr 20 Minuten

in Nürtingen, Auf dem Säer 1, verstorben.

Der Verstorbene war geboren am 18. November 1901

in Ober Leutensdorf, Tschechoslowakei.

Der Verstorbene war Witwer von Marie Schlögel geb. Rostaing.

Eingetragen auf mündliche - schriftliche - Anzeige des Kreiskrankenhauses Nürtingen.

persönlich bekannt - zugewiesen durch

Vorgelesen, genehmigt und unterschrieben

STADT NÜRTINGEN
 Stadtarchiv
*Stadtbuch
 Nürtingen
 1992*

AW: Eintrag ins Kontaktformular "Kontakt" Входящие x

Walser, Wolfgang <Walser@taufkirchen-mucl.de>
 кому: volkovcz@gmail.com

пн, 16 нояб. 20

☒A немецкий > русский Перевести сообщение

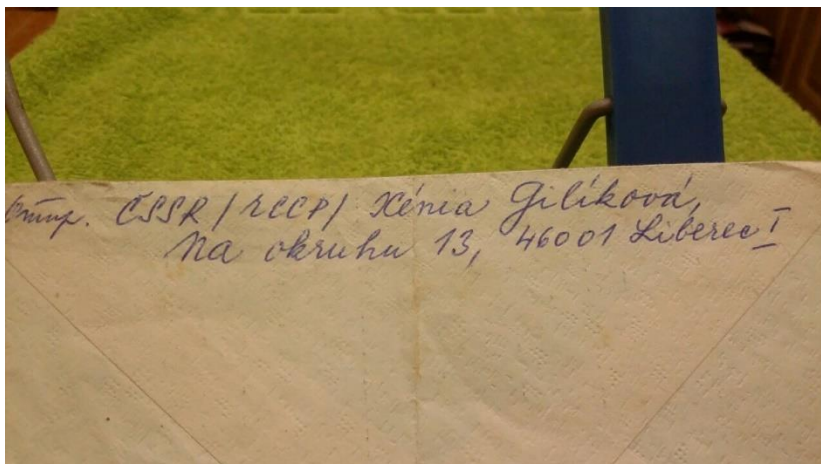
Отключ

Sehr geehrter Herr Volkov,

alle genannten Personen sind verstorben.

- Oscar 05.03.1977 in München
- Elisabeth Marie 07.01.1997 in München
- Horst Wilhelm Josef 14.10.2008 in Ingolstadt (zum Zeitpunkt des Todes bereits verwitwet, Kinder nicht bekannt)

Příloha č. 5

radaris.com Search results for Xenia Gilik - Xenia Gilik search results. 1 people found

radaris People Search

Name Phone Address Email Company

Xenia Gilik city, state

ALASKA HAWAII by radaris.com

XENIA GILIK PUBLIC RECORDS

Xenia S Gilik age 85
 Lived in: Arlington Heights, IL - Wheeling, IL
 Related to: Roman Gilik, John Gilik

XENIA GILIK PHONE NUMBERS & HOME ADDRESSES

Name	Address	Phone
Xenia F Gilik, age 85	1009 Bayview Ct, Round Lake, IL 60073	(847) 740-6580
Xenia S Gilik, age 85	415 E Burr Oak Dr, Arlington Hts, IL 60004	(847) 253-3141, (847) 749-1914, (217) 299-1556
Xenia F Gilik, age 85	1009 Bay View Ln, Round Lake, IL 60073	(847) 740-6580

Příloha č. 7

rok narození	29.4.1979 dvacátý devátý duben jeden tisíc devětsát sedmdesát devět-JIHLAVA
jméno a příjmení	Akylie HRUBŠOVÁ
státní	důchodkyně
stav	vdaná
oblast	Myslibořice, okr. Třebíč
rod	ženské
datum narození	13.6.1898 Sosnica
příjmení svého manžela	+ Josef Hrubš
příjmení matčina	Trofin Stelmach a Tatjana Stelmachová
číslo	Art.universális- D 440
datum (křesťanství)	
by	98-56-13/961
Jihlava	
12.května 1979	Předseda: matrikářka

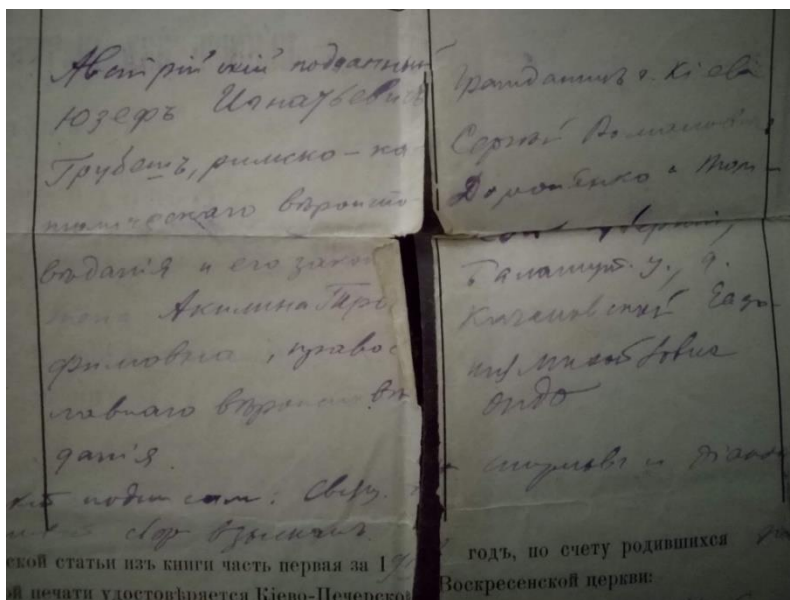
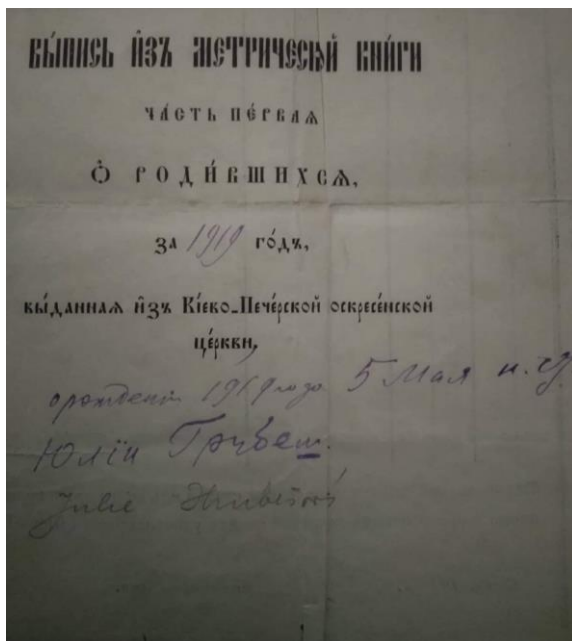
3 003 0 - Úmrtí list 1/73 ST 05

Výpis z matriční knihy
 o narozených za rok 1919
 vystaný od Kijeňsko - Pěčersko-
 Voskresenského chrámu o na-
 rození 1919 r. 5/11. nov. stylu
 Julie Hrubšové!

Tento překlad shoduje se slove
 s originálem. Potvrzuje
 Třebíč, 9.11.1942.
 d.č. 94.

Jos. Leisner,
 pravoslavný farář

Sealspace der orthodoxen Kirche
 in Třebíč

Пříloha č. 8

